

"BETER EEN 'GOEIE BUUR' DAN EEN VERRE VRIEND"

Een kwalitatief onderzoek naar de bijdrage van gemengde woonvormen aan de stimulering van sociale cohesie binnen studentenhuizen en de sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten.

Pascale Rimmelzwaan
5535476
p.a.rimmelzwaan@students.uu.nl
09-07-21

Universiteit Utrecht

"BETER EEN 'GOEIE BUUR' DAN EEN VERRE VRIEND"

Universiteit Utrecht

Auteur: P.A. Rimmelzwaan

Studentnummer: 5535476

E-mail: p.a.rimmelzwaan@students.uu.nl

Begeleidster Universiteit Utrecht: Mieke Kox

Begeleidster SSH: Yvonne Brugmans

Opleiding: Master Human Geography

Track: Neighbourhoods & Residential Dynamics

Datum: 09-07-21

Samenvatting

Een groeiende taakstelling van statushouders en de extramuralisering van de zorg spelen mee in de groeiende interesse naar gemengd wonen projecten. Met deze twee ontwikkelingen wordt steeds vaker beroep gedaan op woningcorporaties in het huisvesten van bijzondere doelgroepen. Binnen het politieke debat heerst het standpunt dat segregatie van kwetsbare groepen voorkomen moet worden uit angst voor negatieve buurteffecten. Om heterogene buurten te stimuleren, wordt op macroniveau een sociale mix ingezet met het idee dat verschillende groepen mensen van elkaar kunnen leren en zich aan elkaar kunnen optrekken. Niet alleen op macroniveau wordt deze sociale mix ingezet, maar ook op het microniveau van wooncomplexen. Uit onderzoek blijkt echter ook dat enkel het bij elkaar plaatsen van verschillende groepen niet altijd genoeg is voor het ontstaan van sociale cohesie binnen een buurt. Op het microniveau van wooncomplexen is hierover veel minder bekend.

In dit onderzoek is daarom middels kwalitatieve onderzoeksmethoden onderzocht hoe gemengde woonvormen kunnen bijdragen aan de stimulering van sociale cohesie binnen studentenhuizen en de sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten. Hierbij is gefocust op het project 'Goeie Buur', een initiatief van de SSH. In totaal zijn 25 mensen geïnterviewd, waaronder experts op het gebied van gemengd wonen, deelnemende studenten aan het project 'Goeie Buur', en deelnemende jongeren afkomstig uit zorgtrajecten. Er is gekozen voor drie verschillende perspectieven om verschillende invalshoeken van gemengd wonen in beeld te brengen.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat gemengd wonen sociale cohesie binnen een studentenhuus kan stimuleren, doordat het sociale netwerk en de sociale mobiliteit van jongeren versterkt kan worden en sociale inclusie binnen een wooncomplex bevorderd wordt. Er zijn een aantal fysieke en sociale factoren die deze processen faciliteren, dan wel belemmeren. Ook fysieke nabijheid blijkt een belangrijke factor in het tot stand komen van sociale cohesie. De Covid-19 pandemie heeft dit gedemonstreerd, door het ontbreken van deze fysieke nabijheid.

Een beperking van dit onderzoek is dat bevindingen van initiatiefnemers van gemengd wonen niet direct vertaalbaar zijn naar het project 'Goeie Buur', doordat verschillende doelgroepen om een andere gereedschapskist vragen. Toch zijn er een aantal aanbevelingen tot stand gekomen die als leidraad gebruikt kunnen worden in de voortzetting van het project 'Goeie Buur'. Deze aanbevelingen spelen in op bovengenoemde belemmerende en faciliterende factoren. Zo zou informatievoorziening omtrent het project goed gecommuniceerd moeten worden aan bewoners voor wederzijds begrip. Beheer kan hierbij helpen door de aanwezigheid van een direct aanspreekpunt die communicatie aan bewoners kan bieden. Ook een goed selectie & matching proces is ten behoeve van de samenhang binnen een huus, zodat bewoners worden gekozen die tijd en energie willen steken in het project. Verder zou onderzoek gedaan kunnen worden naar de behoefte aan community building in de vorm van het organiseren van gezamenlijke activiteiten. Ten slotte moet ingespeeld worden op het belang van fysieke nabijheid door jongeren en goeie burens daadwerkelijk bij elkaar in huus te laten wonen om sociale interactie tot stand te laten komen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
1. Inleiding	6
1.1. Aanleiding	6
1.2. Gemengd wonen	6
1.3. Casus: het project 'Goeie Buur'	8
1.4. Onderzoeksvragen	8
1.5. Doelstelling en relevantie	9
1.6. Leeswijzer	10
2. Theoretisch kader	11
2.1. Sociale cohesie in de buurt	11
2.1.1. Sociaal netwerk/kapitaal	13
2.1.2. Sociale mobiliteit	15
2.1.3. Sociale inclusie	15
2.2. Het macroniveau: gemengd wonen in de buurt	16
2.3. Het microniveau: gemengd wonen in wooncomplexen	18
2.3.1. Doelgroepen	18
2.3.2. Het faciliteren en belemmeren van sociale interactie	19
2.4. Concluderend	21
3. Context: het project 'Goeie Buur'	22
4. Methodiek	25
4.1. Kwalitatief onderzoek	25
4.2. Dataverzameling	25
4.4. Onderzoeksgroep; werving en selectie	27
4.4. Validiteit en betrouwbaarheid	28
4.5. Ethiek	29
4.6. Data-analyse	29
5. Resultaten	31
5.1. Het brein achter gemengd wonen	31
5.1.1. Doelstellingen	32
5.1.2. De 'Magic Mix'	33
5.1.3. Het ontwerpen van ontmoeting	35
5.2. Beter een 'Goeie Buur' dan een verre vriend	37

5.2.1. De bijdrage aan sociale cohesie binnen 'Goeie Buur'	38
5.3. Belemmerende en faciliterende factoren	42
5.3.1. Fysieke aspecten	43
5.3.2. Sociale aspecten	44
5.3.3. Fysieke nabijheid	45
5.3.4. Corona	46
6. Conclusie, discussie en reflectie	48
6.1. Conclusie	48
6.2. Discussie	49
6.3. Reflectie	50
7. Aanbevelingen	52
Bibliografie	54
Appendix	58
Bijlage 1: Overzicht van afgenomen interviews	58
Bijlage 2: Topic list jongeren uit zorgtrajecten	59
Bijlage 3: Topic list studenten	61
Bijlage 4: Topic list woningcorporaties	63
Bijlage 5: Toestemmingsformulier	65

Voorwoord

Inmiddels woon ik zo'n zes-en-een-half jaar in één van de mooiste studentensteden van Nederland, namelijk Utrecht. Hier heb ik veel goede vrienden gemaakt met veel dezelfde interesses en eenzelfde visie op hoe we ons leven op zo'n mooi mogelijke manier in kunnen richten. Natuurlijk hebben ook wij vaak genoeg discussies over van alles en nog wat, maar in grote lijnen denken we toch redelijk hetzelfde over een heleboel zaken. Al tijdens mijn bachelor Culturele Antropologie realiseerde ik mij dat ik toch enigszins in een studentenbubbel terecht was gekomen, wat ik zelf een ontzettend comfortabele en gezellige bubbel vind, maar dat het een bubbel is, moet ik toch toegeven.

Na enige tijd werd er bij ons thuis het project 'Talent Voor' geïntroduceerd waarbij MBO studenten met 'een rugzakje' gespikkeld zouden worden door ons studentenhuis. Eerst leverde dit nieuws de nodige commotie op om hier vervolgens een gezellige huisgenoot aan over te houden. De huisgenoot die hierop volgde zagen wij eigenlijk nooit wat toch jammer was. Ik kreeg niet het idee dat hij zich echt onderdeel voelde van het huis, ondanks dat wij hem wel probeerden te betrekken bij verschillende activiteiten. Dit in combinatie met de vele aanbiedingen voor kamers op Facebook met als titel "NO INTERNATIONALS", deden mij toch afvragen hoe wij als studenten af en toe een stapje buiten onze comfortzone kunnen treden en ervoor kunnen zorgen dat deze bewoners van Utrecht ook onderdeel kunnen worden van een studentenhuis als waar ik woon.

Tijdens de master Human Geography maakte ik kennis met bijzondere woonvormen en het concept van gemengd wonen. Zou dit dan een oplossing kunnen bieden voor bovenstaand dilemma? Via de SSH leerde ik het project 'Goeie Buur' kennen waarbij studenten gekoppeld worden aan jongeren die uitstromen vanuit de zorg. Yvonne Brugmans, mijn stagebegeleider, ben ik ontzettend dankbaar voor de kans die ik heb gekregen om stage te lopen binnen het strategieteam van de SSH om het concept van gemengd wonen verder uit te pluizen. Ondanks de coronacrisis betrok ze mij bij toffe bezigheden van een interessante brainstorm tot aan een Italiaanse wijnproeverij. Hiermee liet zij mij welkom voelen en gaf ze mij altijd vertrouwen in het onderzoek hoe druk zij het zelf ook had. Binnen de SSH wil ik het strategieteam en het team van Goeie Buur ook bedanken dat ze mij hebben opgenomen in hun team. In het bijzonder wil ik Laura Nieuwland bedanken voor de tijd die ze heeft gestoken in het werven van participanten voor het onderzoek. Alle participanten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek ben ik erg dankbaar voor het delen van hun kennis en ervaringen en voor de hartelijke uitnodigingen die ik kreeg bij mensen thuis of op kantoor in een tijd waarin dit niet vanzelfsprekend is.

Verder wil ik Mieke Kox graag bedanken voor de begeleiding die ze mij gaf gedurende het schrijven van mijn scriptie. Ondanks dat we elkaar nooit in 'real life' hebben mogen ontmoeten, voorzag ze mij altijd van scherpe feedback en kon ik altijd aankloppen met vragen. Ook mijn lieve vrienden en familie wil ik bedanken voor de tijd die zij wilden nemen om met een kritische blik naar mijn scriptie te kijken en taalvoutjes uit de tekst te halen. Tot slot wil ik Jeroen bedanken voor het geduldig beantwoorden van al mijn vragen over het in orde maken van de layout van mijn scriptie in Word en in Canva.

Veel leesplezier!

Liefs,

Pascale

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

We appen met een vriendin in Australië, liken foto's van een vage kennis in Peru, facetimen met onze vader die op zakenreis is in Duitsland, eten bij onze moeder die in Rotterdam woont, logeren bij ons vriend in Breda en stappen iedere dag in de trein naar Amsterdam om naar werk te gaan. Dit terwijl wij zelf in Utrecht wonen. Je kunt je afvragen of het eigenlijk uitmaakt waar je woont als je sociale netwerk toch verspreid is over het hele land of zelfs over de hele wereld. Binnen de literatuur wordt hierom vaak de vraag gesteld in hoeverre de buurt nog van invloed is op het leven van individuen woonachtig in deze buurt. Aan deze invloed van de buurt op haar inwoners wordt in de literatuur vaak gerefereerd als 'buurteffecten' (Galster, 2012; Sampson, 2012). In welke mate deze buurteffecten een rol spelen op het leven van een individu, daar bestaan verschillende meningen over.

De buurt kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op haar inwoners. Zo kan de buurt enerzijds leiden tot opwaartse sociale mobiliteit wanneer bewoners van elkaar leren en elkaar steunen waar mogelijk (Musterd & Andersson, 2006). Anderzijds, kan de buurt ook negatieve effecten hebben op de bewoners wanneer een positief rolmodel in de buurt ontbreekt. Binnen het politieke debat heerst het standpunt dat segregatie van mensen met een laag inkomen of etnische minderheden daarom voorkomen moet worden uit angst voor de negatieve invloed van buurteffecten (Bolt & van Kempen, 2013). Vanuit stedelijk herstructureringsbeleid wordt hierom vaak gericht op het voorkomen van etnische of armoe enclaves. Zo wordt een sociale mix ingezet voor het creëren van een meer heterogene buurt. Dit mixen van mensen met verschillende achtergronden zou moeten leiden tot bevordering van sociale cohesie en sociale mobiliteit door het overbruggen van sociaal kapitaal (Bolt & van Liempt, 2018). Zo wordt er bijvoorbeeld gemixt op basis van verschil in etnische achtergrond of een verschil in sociaaleconomische status.

Op het macroniveau van buurten is een hoop geschreven over deze sociale mix en de wijze waarop deze mix kan bijdragen aan het creëren van sociale cohesie (zie bijvoorbeeld Bolt & van Kempen (2013), Musterd, Ostendorf & de Vos (2003) en Valentine (2008)). Op het microniveau van wooncomplexen is hierover echter veel minder bekend, terwijl er wel een groeiende interesse lijkt te ontstaan vanuit gemeentes en woningcorporaties om deze sociale mix ook in te zetten binnen sociale huurpanden, en dus op een veel kleiner schaalniveau, om ook zo de isolering van meer kwetsbare groepen binnen één pand te vermijden. Doordat hierover nog weinig geschreven is, kunnen keuzes met betrekking tot het inzetten van die sociale mix op microniveau nauwelijks gestoeld worden op wetenschappelijke literatuur. Binnen dit onderzoek zal daarom onderzocht worden of de bestaande literatuur over het inzetten van een sociale mix binnen buurten toegepast kan worden op een kleiner schaalniveau van wooncomplexen.

1.2. Gemengd wonen

Projecten rondom het inzetten van een sociale mix op het microniveau van panden/huizen lijken door heel Nederland als paddenstoelen uit de grond te schieten. Binnen dit onderzoek wordt aan deze sociale mix op microniveau gerefereerd als 'gemengd wonen'. Dit zijn veelal "woonprojecten waarin verschillende groepen mensen doelbewust samenwonen, contact onderhouden en gezamenlijk

activiteiten ondernemen” (Davelaar, Gruppen & Knevel, 2018, p. 7). Een aantal ontwikkelingen dragen bij aan deze jonge, maar tegelijkertijd reeds aanzienlijke belangstelling voor projecten rondom gemengd wonen. Om te beginnen is de taakstelling voor het huisvesten van statushouders, asielzoekers die van de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) een verblijfsvergunning hebben gekregen, sinds de laatste taakstelling toegenomen met 7.000 te huisvesten statushouders wat in totaal uitkomt op een totaal van 13.500 mensen voor de eerste helft van 2021. De IND en de Taskforce, een tijdelijk programma binnen de IND om te helpen een voorraad oude asielaanvragen zo snel mogelijke te behandelen, hebben afgelopen jaar een enorme inhaalslag gemaakt waardoor er meer asielaanvragen zijn behandeld dan hiervoor en meer asielzoekers een vergunning ontvangen en dus in afwachting zijn van een woning (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 2020). Hiermee wordt een beroep gedaan op gemeentes en woningcorporaties op wiens bord deze taakstelling veelal komt in het realiseren ervan.

Naast de groeiende taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders, is de extramuralisering van de zorg hier als extra uitdaging bijgekomen voor gemeentes en woningcorporaties. Verwacht wordt dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig wonen in plaats van deze mensen onder te brengen in intramurale instellingen, waarbij zorg onder een dak wordt geleverd zoals binnen verzorgingstehuizen. Deze extramuralisering is vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) waarin staat vastgelegd dat “gemeenten verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn” (Rijksoverheid, z.d.-b). Gemeenten dienen bijvoorbeeld ondersteuning te bieden bij het vinden van begeleiding en dagbesteding of een plaats in een beschermde woonomgeving. Voor cliënten die uitstromen uit intramurale instellingen is het vaak lastig een sociale huurwoning te vinden, omdat hiervoor lange wachttijden bestaan. Naast statushouders, arbeidsmigranten, studenten en starters, kan het dus ook voor GGZ-cliënten uit zorgtrajecten moeizaam zijn een geschikte woning te vinden als ‘nieuwkomer’ op de woningmarkt (van der Velden, Tiggeloven & Gelinck, 2017). Doordat dit een kwetsbare groep betreft, neemt de vraag naar een woonruimte met enige vorm van zorg of begeleiding toe.

Juist omdat een fijne woonplek voor iedereen als iets belangrijks wordt gezien, stimuleert de overheid onder het mom ‘iedereen onder een dak’ verschillende projecten die bijdragen aan het bieden van een dak boven een ieders hoofd (Rijksoverheid, z.d.-a). Initiatieven rondom gemengd wonen spelen hierbij een steeds grotere rol. Het maatschappelijke uitgangspunt hierbij is dat verschillende groepen mensen van elkaar kunnen leren en kwetsbare doelgroepen een sociaal netwerk kunnen opbouwen in hun directe woonomgeving waarbij zij ondersteuning vinden bij minder kwetsbare bewoners (Rijksoverheid, z.d.-a). Verwacht wordt dat gemengd wonen kan leiden tot meer sociale cohesie en sociale interactie (Bolt & van Kempen, 2013). Ook zouden deze initiatieven helpen bij het bestrijden van eenzaamheid en de bevordering van integratie (van der Velden et al., 2017). Uit onderzoek op buurtniveau blijkt echter dat het bij elkaar plaatsen van verschillende sociale groepen in een buurt alleen niet voldoende is voor het creëren van wederzijds respect tussen deze groepen. Het naast elkaar wonen hoeft namelijk niet direct te leiden tot sociale interactie (Valentine, 2008). De vraag is hoe dit op het microniveau van gemengd wonen projecten werkt. Binnen dit onderzoek wordt daarom onderzocht in hoeverre sprake is van sociale cohesie op dit microniveau en wat er nodig is om sociale interactie tot stand te laten komen om sociale cohesie binnen een woongemeenschap te stimuleren.

1.3. Casus: het project 'Goeie Buur'

Een project dat voortkomt uit de eerdergenoemde ontwikkelingen op het gebied van gemengd wonen en inspeelt op het bevorderen van sociale interacties is het project 'Goeie Buur'. Dit project staat centraal in dit onderzoek. Het in 2019 opgerichte project 'Goeie Buur' faciliteert een vorm van gemengd wonen waarbij studenten en jongeren uit een zorgtraject samenwonen. Dit zijn jongeren die in een pleeggezin of jeugdinstantie hebben gewoond, dak- of thuisloos zijn geweest of een achtergrond hebben in de verslaving of in de GGZ (Academie van de Stad, z.d.). Het project 'Goeie Buur' is een samenwerking tussen de Gemeente Utrecht, de SSH, vijf verschillende zorgpartijen (Lister, Stadsteam BackUp, Timon, Youké en Leger des Heils) en Academie van de Stad. Binnen deze samenwerking biedt de SSH, als studentenwoningcorporatie, woonruimte aan de jongeren die de zorgpartijen aanleveren. Academie van de Stad zorgt ervoor dat een passende match wordt gevonden tussen een student die zich heeft aangemeld voor het project en een jongere afkomstig uit één van de verschillende zorgtrajecten (Academie van de Stad, z.d.). Deze laatste taak zal in de toekomst worden overgenomen door de SSH.

In eerste instantie is dit project opgezet met als primair doel het aanbieden van woningen voor kwetsbare jongeren, omdat het voor hen extra lastig kan zijn op de 'reguliere manier' aan een woning te komen door een grote druk op de woningmarkt (Syntrus Achmea Real Estate & Finance, 2019). De jongeren worden aan een student, ook wel een 'goeie buur', gekoppeld met het idee dat deze jongeren met een frisse blik de toekomst tegemoet kunnen treden en negatieve ervaringen uit het verleden kunnen omzetten in positieve ervaringen (SSH, z.d.). Met deze koppeling aan een goeie buur wordt een eerste vorm van sociale interactie aangemoedigd. Daarnaast beoogt de SSH met het project 'Goeie Buur' bij te dragen aan de bevordering van sociale cohesie binnen studentenhuizen en de jongeren afkomstig uit zorgtrajecten handvatten te bieden voor een sociaal netwerk, zodat deze jongeren na vijf jaar op eigen benen kunnen staan en zichzelf verder kunnen ontwikkelen (SSH, z.d.). Het project 'Goeie Buur' wordt ook als een succes gezien als de jongeren uit het zorgtraject integreren met, onderdeel worden van en participeren met de reguliere bewoners en hierbij geen overlast veroorzaakt wordt. Binnen dit onderzoek zal in opdracht van de SSH middels een kwalitatief onderzoek onderzocht worden in hoeverre gemengde woonvormen aan deze doelen kunnen bijdragen door het luisteren naar zowel de ervaringen van bewoners die binnen het 'Goeie Buur' concept woonachtig zijn (geweest) als experts die betrokken zijn bij vergelijkbare projecten.

1.4. Onderzoeksvragen

Zoals eerder genoemd, beogen verschillende gemengd wonen projecten verschillende doelstellingen afhankelijk van de doelgroep, maar direct of indirect richten deze projecten zich op de bevordering van sociale cohesie tussen bewoners binnen wooncomplexen. De overige doelstellingen binnen het project 'Goeie Buur' zoals het bieden van handvatten voor een sociaal netwerk, het op eigen benen kunnen staan en het onderdeel worden van een wooncomplex zijn binnen dit onderzoek ondergebracht onder de concepten van sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie. Hiervoor is gekozen, omdat - zoals in hoofdstuk 2 wordt besproken - sociale cohesie bestaat uit een wisselwerking tussen deze drie sociale factoren welke tot stand komen middels sociale interactie (OEC, 2011). De wisselwerking tussen deze drie verschillende componenten probeert het project 'Goeie Buur' ook aan

te wakkeren. Hierop voortbordurend is de volgende onderzoeksvraag tot stand gekomen in lijn met gelijksoortige literatuur over deze onderwerpen:

“Hoe kunnen gemengde woonvormen bijdragen aan de stimulering van sociale cohesie binnen studentenhuizen en de sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten?”

Deze hoofdvraag zal beantwoord worden doormiddel van de volgende deelvragen:

- 1.) Welke voorbeelden van gemengd wonen bestaan vanuit andere woningcorporaties en hoe dragen deze projecten volgens experts bij aan sociale cohesie?
- 2.) Hoe ervaren deelnemende jongeren uit zorgtrajecten het project ‘Goeie Buur’ en waarom? In hoeverre draagt dit project volgens hen bij aan sociale cohesie binnen hun woongemeenschap?
- 3.) Hoe ervaren deelnemende studenten het project ‘Goeie Buur’ en waarom? In hoeverre draagt dit project volgens hen bij aan sociale cohesie binnen hun woongemeenschap?
- 4.) Wat zijn belemmerende of faciliterende factoren van deze woonprojecten die bijdragen aan sociale cohesie binnen de betreffende woongemeenschap en waarom?

1.5. Doelstelling en relevantie

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen wat voor initiatieven er al zijn in Nederland op het gebied van gemengd wonen en om te laten zien wat deze initiatieven kunnen bijdragen aan inzichten over het creëren van sociale cohesie op het microniveau van studentenhuizen. Dit biedt relevantie in zowel maatschappelijke als wetenschappelijke zin.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van – en als stage bij – de SSH. Doordat er nog relatief weinig bekend is over gemengd wonen op microniveau, zijn beslissingen die worden gemaakt binnen het project ‘Goeie Buur’ niet gefundeerd door wetenschappelijk onderzoek. Met dit onderzoek wil de SSH graag, middels wetenschappelijk onderzoek, bevestigd krijgen of de werkwijze die zij hanteren binnen project ‘Goeie Buur’ de juiste is en zo niet, wat er verbeterd zou kunnen worden in de toekomst. Zo heb ik als opdracht gekregen te onderzoeken aan welke knoppen gedraaid moet worden, om een gemengd wonen project waarbij jongeren en studenten betrokken zijn, te doen slagen. Hiervoor zijn de perspectieven van andere initiatiefnemers en die van deelnemers van het project ‘Goeie Buur’ belicht om te leren van zowel hun positieve als negatieve ervaringen. Door de ervaringen van deelnemende bewoners mee te nemen in het onderzoek, kan worden ingespeeld op de specifieke behoeftes van de doelgroep van dit project. De verhouding tussen reguliere studenten en geplaatste uitgestroomde jongeren binnen een complex is momenteel bijvoorbeeld ook niet bepaald door wetenschappelijke kennis, doordat deze gemengd wonen projecten nog relatief nieuw zijn en hierover dus nog weinig bekend is. Hierdoor wordt deze verhouding redelijk willekeurig bepaald en afgestemd op basis van woonruimtes die vrijkomen. Daarnaast is een programma opgezet ten behoeve van community building. De SSH wil graag weten of dit anders zou kunnen beargumenteerd door een kwalitatief onderzoek.

De laatste jaren zijn steeds meer initiatieven rondom gemengd wonen gestart. Omdat dit soort projecten nog redelijk in de kinderschoenen staan, kunnen nieuwe inzichten op dit gebied maatschappelijk relevant zijn in het optimaliseren van dergelijke projecten voor de mensen deelnemend

aan deze projecten. Er wordt steeds meer geëxperimenteerd met verschillende groepen mensen, maar met studenten zijn nog vrij weinig projecten opgezet. Door dit te onderzoeken, zal voor de toekomst duidelijk worden op welke manier deze sociale mix ingezet kan worden. Op verschillende niveaus kan dit relevant zijn. Op nationaal en lokaal niveau is dit van belang, omdat dit een oplossing kan bieden voor de taakstelling van zowel statushouders als mensen afkomstig uit de zorg. Voor woningcorporaties is het relevant dat een dergelijk gemengd wonen project soepel verloopt, zodat er in zo min mogelijke mate sprake is van overlast. Voor de zorginstellingen is dit ook van belang, omdat jongeren uit de zorg weer bij hen terugkomen als het project niet slaagt. Ten slotte kunnen bewoners baat hebben bij het optimaliseren van gemengd wonen projecten door de sociale cohesie die mogelijk gecreëerd wordt. Dit kan weer ten goede komen van de leefbaarheid van bewoners binnen wooncomplexen.

Zoals ook in de aanleiding genoemd werd, zal dit onderzoek op wetenschappelijk niveau een aanvulling bieden op de literatuur over gemengd wonen. Er is herhaaldelijk geschreven over het mixen van groepen in buurten en op stedelijk niveau, maar er ontbreekt literatuur over deze mix op het microniveau van wooncomplexen. Over studentenwoningen is weinig tot niets geschreven. Verder is er met betrekking tot gemengde woonvormen veel geschreven over woonprojecten met statushouders en gemengde inkomens, maar niet zozeer over gemengde woonvormen met jongeren uit zorgtrajecten. Hieraan zal met dit onderzoek ook een bijdrage worden geleverd.

Tot slot, ligt de focus binnen dit onderzoek op het concept van sociale cohesie. Dit begrip wordt doorgaans verklaard aan de hand van vijf dimensies die Kearns en Forrest (2000) onderscheiden, namelijk sociaal netwerk/kapitaal, gemeenschappelijke normen en waarden, sociale orde en controle, sociale solidariteit en identificatie met een plek. In dit onderzoek wordt een andere invalshoek gebruikt om het concept van sociale cohesie toe te lichten, namelijk door te focussen op de drie componenten die het OECD (2011) onderscheidt; sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie. Deze alternatieve benadering kan relevant zijn in onderzoek naar gemengd wonen op het microniveau van wooncomplexen. In het theoretisch kader wordt de keuze voor deze invalshoek van sociale cohesie verder toegelicht.

1.6. Leeswijzer

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag zal in hoofdstuk 2 eerst de literatuur omtrent sociale cohesie, buurteffecten en het inzetten van een sociale mix op micro- en macroniveau uiteengezet worden. Hierop wordt voortborduurd in de rest van dit onderzoek. In hoofdstuk 3 volgt een nadere omschrijving van het project 'Goeie Buur'. In hoofdstuk 4 komen de kwalitatieve onderzoeksmethoden van dit onderzoek aan bod. In hoofdstuk 5 volgen de bevindingen welke antwoord zullen geven op de verschillende onderzoeksvragen. In de conclusie wordt besproken op welke manier gemengd wonen projecten en met name het project 'Goeie Buur' kunnen bijdragen aan sociaal kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie binnen studentenhuizen. In de discussie worden de bevindingen van dit onderzoek afgezet tegen de bestaande literatuur omtrent de besproken onderwerpen. Hierbij wordt aandacht geschonken aan zowel overeenkomsten als discrepanties met bestaande literatuur. In de reflectie komen belemmeringen van dit onderzoek aan bod met passende suggesties voor vervolgonderzoek. Ten slotte wordt afgesloten met aanbevelingen voor de SSH met betrekking tot de voortzetting van het project 'Goeie Buur'.

2. Theoretisch kader

In dit theoretisch kader worden verschillende relevante wetenschappelijke concepten besproken op basis van wetenschappelijke literatuur. Binnen dit hoofdstuk zullen deze centrale termen verder uitgewerkt worden. Eerst zal het begrip van sociale cohesie worden uitgewerkt aan de hand van drie componenten, namelijk sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie. Deze componenten fungeren als basis voor dit onderzoek, omdat deze samen leiden tot sociale cohesie volgens het OECD (2011). Daarbij komen deze componenten overeen met de doelstellingen die de SSH heeft bij het project 'Goeie Buur'. In de hierop volgende paragraaf wordt literatuur besproken over het inzetten van een sociale mix in de buurt en de invloed hiervan op sociale cohesie. Ten slotte wordt aandacht besteed aan het concept van gemengd wonen binnen wooncomplexen.

2.1. Sociale cohesie in de buurt

Er is veel geschreven over de term sociale cohesie en er worden dan ook tal van verschillende definities van de term gehanteerd (Kearns & Forrest, 2000; Bolt & Torrance, 2005; Bramley & Power). Binnen dit onderzoek wordt een definitie van Kearns en Forrest gebruikt, omdat zij veelvuldig worden geciteerd binnen literatuur rondom sociale cohesie (Bolt & Torrance, 2005; van Kempen & Wissink, 2014; Bramley & Power, 2009). Met sociale cohesie bedoelen zij het volgende:

“The kernel of the concept is that a cohesive society ‘hangs together’; all the component parts somehow fit in and contribute to society’s collective project and well-being; and conflict between societal goals and groups, and disruptive behaviours, are largely absent or minimal.” (Kearns & Forrest, 2000, p. 996).

Deze definitie van het begrip sociale cohesie is relevant binnen dit onderzoek, omdat verschillende componenten van deze beschrijving overlappen met de ambities van gemengd wonen projecten, zoals het realiseren van samenhang tussen bewoners in combinatie met minimale mate van conflict onder bewoners en overlast ten aanzien van de buurt (Kearns & Forrest, 2000). Woningcorporaties hebben voornamelijk baat bij dit laatste aspect, omdat overlast en conflictsituaties voornamelijk op hun bord terecht komen. Hierom is het gunstiger als ‘disruptive behaviours’ geminimaliseerd blijft doormiddel van sociale cohesie in de buurt. Volgens Schuyt (1997, p. 18) kan sociale cohesie gedefinieerd worden als ‘de interne bindingskracht van een sociaal systeem’. De Hart (2002, p. 12) expliciteert dit op buurtniveau als het bestaan van samenhang tussen sociale netwerken en de mate waarin bewoners gemeenschappelijke waarden delen, sociale controle uitoefenen, vertrouwen hebben in andere bewoners en bereid zijn samen met andere bewoners op zoek te gaan naar oplossingen voor gezamenlijke problemen. De samenhang tussen bewoners, het onderdeel zijn en het passen binnen een (woon)gemeenschap zijn terugkerende thema’s uit bovenstaande definities van sociale cohesie. Een ander belangrijk component van sociale cohesie dat terugkomt uit bovenstaande definities is de afwezigheid van overlast en conflict of het vermogen van bewoners dit efficiënt samen op te lossen. Binnen gemengd wonen projecten zoals het project ‘Goeie Buur’ is dit relevant, omdat het voor een woningcorporatie niet gewenst is continu problemen op te moeten lossen.

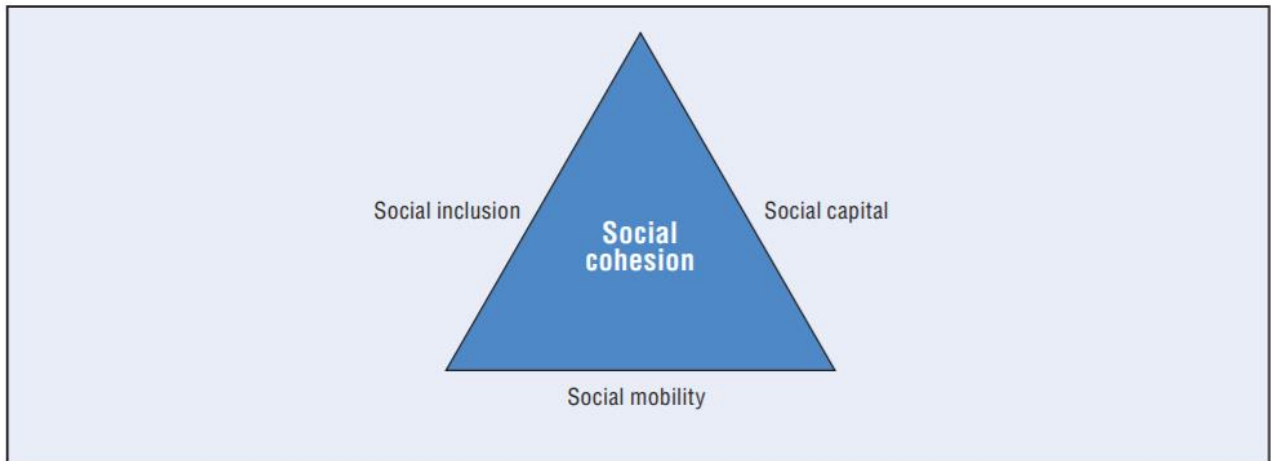
De term sociale cohesie bevat verschillende dimensies en kan binnen verschillende sociale systemen (denk aan een gezin, een vereniging of een samenleving) en op verschillende schaalniveaus bestudeerd worden zoals een straat, buurt, stad, regio of natie (Bolt et al., 2005). Vaak heerst de gedachte dat een ‘succesvolle’ buurt onderscheiden kan worden van een minder succesvolle buurt

gebaseerd op de mate van sociale cohesie (Forrest & Kearns, 2001, p. 2133). Binnen geografische literatuur wordt vaak de vraag gesteld in hoeverre causale verbanden gelegd kunnen worden tussen sociale factoren en de buurt waarin iemand woont. Dit wordt vaak aangeduid met de term 'neighbourhood effects', binnen dit onderzoek ook wel buurteffecten genoemd. Dit impliceert dat de buurt waarin iemand woont effect heeft op het (sociale) leven van de individu woonachtig in deze buurt (Galster, 2012). Galster (2012) maakt een onderscheid tussen verschillende achterliggende mechanismen onderliggend aan deze buurteffecten. Zo zouden individuen beïnvloed worden door de relaties die zij hebben binnen hun buurt. Het ontbreken van sociale cohesie zou een negatieve invloed kunnen hebben op het gedrag en de psychische gesteldheid van bewoners.

In de praktijk is het vaak lastig uit te drukken hoe 'goed' of 'slecht' het gesteld is met de sociale cohesie in de buurt, doordat dit samenhangt met verschillende dimensies die niet altijd kwantitatief uit te drukken zijn (Bolt & Torrance, 2005). Kearns & Forrest (2000) onderscheiden vijf dimensies van sociale cohesie waaronder: gemeenschappelijke waarden, sociale orde en controle, sociale solidariteit, sociale netwerken en sociaal kapitaal, en identificatie met een plek. De relevantie van de verschillende dimensies is afhankelijk van het schaalniveau waarop deze zich afspelen. Om deze reden brengen Bolt & Torrance (2005) deze vijf dimensies terug naar drie dimensies die van toepassing zijn op het schaalniveau van de buurt; sociale interactie, gemeenschappelijke normen en waarden, en identificatie met de buurt. Sociale solidariteit is meer van toepassing op nationaal schaalniveau, waardoor dit niet van toepassing is binnen dit onderzoek (Kearns & Forrest, 2000; Bolt & Torrance, 2005). Gemeenschappelijke waarden en sociale orde en controle zouden volgens Bolt en Torrance in het verlengde van elkaar liggen, omdat beide dimensies te maken hebben met het bewaken van gemeenschappelijke normen en waarden, daarom worden deze twee dimensies onder dezelfde noemer besproken.

De drie dimensies (sociale interactie, gemeenschappelijke normen en waarden en identificatie met de buurt) zullen niet afzonderlijk van elkaar besproken worden zoals vaak gedaan wordt, maar in de context van de drie eerdergenoemde componenten van sociale cohesie die het OECD (2011) onderscheidt: sociaal netwerk/kapitaal, sociale inclusie en sociale mobiliteit. Er zijn namelijk veel raakvlakken tussen de dimensies die Bolt & Torrance (2005) herleiden en de componenten die benoemd worden door het OECD. Doelstellingen van gemengd wonen projecten en specifiek van de SSH ten aanzien van het project 'Goeie Buur' zijn veelal gericht op de drie componenten als die binnen het OECD-rapport naar voren komen. Deze doelstellingen zijn het bieden van handvatten voor uitbreiding van het sociale netwerk, het zetten van stappen op de sociale ladder en het onderdeel worden van een wooncomplex waarin een bijzondere doelgroep terecht komt. Onderstaande afbeelding uit dit document illustreert de wisselwerking tussen sociaal netwerk/kapitaal, sociale inclusie en sociale mobiliteit die samen sociale cohesie tot stand brengen. Het OECD stelt dat dit drie verschillende, maar in dezelfde mate belangrijke componenten van sociale cohesie betreffen. De term sociale cohesie vraagt volgens het OECD om een holistische blik waarbij interactie plaatsvindt tussen de drie bovengenoemde componenten. In onderstaande paragrafen zullen deze componenten verder worden toegelicht.

Figuur 1. De componenten van sociale cohesie. Bron: OECD, 2011.

2.1.1. Sociaal netwerk/kapitaal

Een sociaal netwerk hangt samen met de hoeveelheid sociale interacties binnen een gemeenschap en de kwaliteit van deze interacties. Zo zou een samenleving met veel sociale netwerken en sociale interacties gelijk staan aan een samenleving met hoge mate van sociale cohesie (Kearns & Forrest, 2000; OECD, 2011). Marin en Wellman (2011, p. 11) beschrijven een sociaal netwerk als een set van punten en de relaties tussen deze punten. Deze punten kunnen gezien worden als relevante leden binnen het sociale netwerk welke in stand worden gehouden door de relatie tussen deze leden. De relaties tussen de leden binnen een sociaal netwerk komen tot stand door sociale interacties. Binnen een gemeenschap zijn daarom hoge mate van sociale interactie nodig om een sociaal netwerk te vormen (Forrest & Kearns, 2001). Binnen een wooncomplex vertaalt dit zich naar ontmoeting. Wanneer bewoners elkaar niet tegenkomen, belemmert dit de mogelijkheid verbinding - en daarmee een netwerk - te stimuleren onder deze bewoners.

De interacties binnen sociale netwerken kunnen verschillende vormen aannemen. Zo wordt er vaak een onderscheid gemaakt tussen 'strong ties' en 'weak ties', ofwel sterke en zwakkere relaties (Granovetter, 1973). Met een sterke relatie wordt een goede vriend of een familielid bedoeld die zich niet in dezelfde buurt hoeft te bevinden. Onder zwakke relaties worden eerder vage kennissen of de burens verstaan die zich wel vaker in de lokale leefomgeving voordoen en met wie meer oppervlakkige verstandhoudingen bestaan (Kearns & Forrest, 2000). Juist die zwakkere relaties kunnen een brug slaan tussen netwerken van 'strong ties' en deuren openen in het vinden van bijvoorbeeld een baan of stage. Verder kunnen 'weak ties' in de buurt een rol spelen in praktische en sociale ondersteuning en bijdragen aan gevoelens van veiligheid en ergens thuis te horen (Forrest & Kearns, 2001). De laatste jaren is de vraag ontstaan in hoeverre de buurt waarin iemand woont bijdraagt aan het sociale netwerk van deze persoon doordat de groeiende opkomst van technologie het mogelijk heeft gemaakt contact te onderhouden met vrienden en familie over de hele wereld (Moreira de Souza, 2019). Wellman (1996, p. 352) stelt echter dat afstand er nog steeds toe doet ondanks dat afstand in een nieuw perspectief is geplaatst door de telefoon, het vliegtuig en het internet. Sampson (2012) sluit zich hierbij aan met het idee dat de buurt nog steeds relevant is, alleen dat de organisatie van 'community building' binnen buurten soms andere vormen aanneemt dan voorheen. Denk hierbij aan buurtpagina's op Facebook en Whatsapp gesprekken tussen burens voor het op de hoogte stellen van relevante zaken en voor het

organiseren van activiteiten. Hierdoor hebben sociale netwerken een meer vrije vorm gekregen die niet enkel plaats afhankelijk is (Sampson, 2012).

Sociale interactie tussen bewoners is dus nodig voor het opbouwen van een sociaal netwerk. Waar het concept van sociaal netwerk zich richt op sociale interacties, geeft sociaal kapitaal betekenis aan dit netwerk. Sociaal kapitaal omvat kenmerken van sociale organisatie waaronder vertrouwen, wederkerigheid en sociale betrokkenheid en participatie (Putnam, 1993). Sociaal kapitaal hangt volgens Putnam (1993, p. 35) samen met kenmerken van sociale organisaties zoals netwerken, het hebben van normen en waarden en vertrouwen die samenwerking faciliteren ten goede van het gemeenschappelijke goed. Zo stelt hij dat:

“Social capital refers to the norms and networks of civil society that lubricate co-operative action among both citizens and their institutions. Without adequate supplies of social capital—that is, without civic engagement, healthy community institutions, norms of mutual reciprocity, and trust—social institutions falter.” (Putnam, 1998, p. 5)

Kortom, sociale interactie is nodig voor het ontstaan van een sociaal netwerk. Wanneer dit netwerk zich voordoet als een sociaal vangnet waarop beroep gedaan kan worden, wordt dit sociale netwerk ook wel sociaal kapitaal genoemd. Een onderdeel van sociaal kapitaal zijn gemeenschappelijke normen en waarden, één van de dimensies die zowel Kearns en Forrest (2000) als Bolt en Torrance (2005) onderscheiden. Met gemeenschappelijke waarden wordt bedoeld dat bewoners gelijke doelen en gemeenschappelijke normen en waarden delen en dus enigszins met de neuzen dezelfde kant op wijzen (Bolt & Torrance, 2005). Middels (informele) sociale controle wordt erop toegezien dat bewoners de gemeenschappelijke normen en waarden naleven zodat er geen gevaar dreigt tegenover de bestaande sociale orde in de vorm van conflict of overlast. Bolt & Torrance (2005) opperen dat dergelijk conflict op microniveau veroorzaakt kan worden doordat bewoners geen dagbesteding hebben en hierdoor een stukje zekerheid missen om op terug te vallen. Gemeenschappelijke normen en waarden worden vaak overgenomen als ongeschreven regels waar bewoners zich aan houden zonder dat deze wettelijk vastgelegd zijn. Deze kunnen ook gezien worden als voorwaarde voor individuen en groepen om zich in te zetten voor het gemeenschappelijk goed. Voorbeelden hiervan zijn burgerparticipatie, het organiseren van activiteiten of het oplossen van gemeenschappelijke problemen (Kearns & Forrest, 2000). Dit samen kan leiden tot wederkerigheid onder bewoners, waarbij zij elkaar hulp bieden waar nodig. Sociaal kapitaal kan dus ook wel gezien worden als een sociaal vangnet gefaciliteerd door een sociaal netwerk of sociale relaties (Sampson, Morenoff & Earls, 1999, p. 634). Binnen de sociaal kapitaal theorie wordt een onderscheid gemaakt tussen het verbinden van sociaal kapitaal binnen groepen en het overbruggen van sociaal kapitaal tussen verschillende groepen (van Kempen & Wissink, 2014). Binnen stedelijk beleid heerst vaak de aanname dat bewoners van achtergestelde buurten voldoende verbindend kapitaal bezitten, maar minder beschikken over overbruggend kapitaal (Blokland, 2008). De eerdergenoemde ‘weak ties’ binnen een buurt zouden een rol kunnen spelen in het overbruggen naar netwerken met ‘strong ties’ (Forrest & Kearns, 2001).

Al met al zijn ‘sociale interactie’, ‘sociale netwerken’ en ‘sociaal kapitaal’ concepten die sterk met elkaar verweven zijn en niet zonder elkaar kunnen bestaan. Deze concepten zijn het bestaansrecht van sociale cohesie, omdat samenhang tussen bewoners niet kan bestaan wanneer iedereen zich verstopt achter zijn of haar voordeur zonder met elkaar in contact te treden.

2.1.2. Sociale mobiliteit

Sociale mobiliteit is volgens het OECD-rapport een tweede component die bijdraagt aan het tot stand komen van sociale cohesie. Wanneer bewoners zich binnen de eerder genoemde sociale netwerken kunnen opwerken en zich in de mogelijkheid bevinden relevante connecties op te doen wordt dit ook wel sociale mobiliteit genoemd. Het concept van sociale mobiliteit richt zich dus op de mate waarin mensen in staat zijn hun eigen positie in de samenleving te kunnen veranderen (OECD, 2011). Met sociale mobiliteit wordt dus de verplaatsing op de sociale ladder bedoeld en de mogelijkheid tot het zetten van stappen op deze sociale ladder (Sorokin, 1927). Wanneer individuen gedragingen of bepaalde vaardigheden aanleren van hun omgeving en die als sociale handvatten kunnen gebruiken binnen hun eigen leven dan draagt dit bij aan opwaartse sociale mobiliteit (Musterd & Andersson, 2006). De sociale handvatten die iemand krijgt aangereikt zijn afhankelijk van de waarde van diens sociale netwerk. Wanneer zich binnen diens sociale netwerk rolmodellen voordoen die het voor diegene mogelijk maken zichzelf op een positieve manier te ontwikkelen en relevante connecties op te doen dan kan dit worden gezien als een stap op de sociale ladder. Een relevante connectie kan bijvoorbeeld iemand zijn die jou introduceert op de arbeidsmarkt (Musterd & Andersson, 2006). De eerder genoemde 'weak ties' kunnen hierbij een belangrijke rol spelen, doordat deze een brug kunnen slaan tussen netwerken met 'strong ties'. Zo stelt Nunn (2012) dat het omgaan met mensen uit een ander sociaal netwerk of andere sociale klasse, mensen in staat stelt op gelijke voet te staan met elkaar. Dit draagt volgens Nunn bij aan sociale cohesie binnen een samenleving:

"A more cohesive society is one where people are not divided on socio-economic or other grounds and they accept that the division or rewards in society is achieved fairly and from equal starting points." (Nunn, 2012, p. 11)

Sociale mobiliteit is hierom een van de componenten van sociale cohesie, omdat de mogelijkheid tot opwaartse sociale mobiliteit samenhangt met de mogelijkheid voor mensen met een verschillende achtergrond om samen te komen (Nunn, 2012). Dit hangt weer sterk samen met de component van sociale inclusie, die wordt toegelicht in de volgende paragraaf.

2.1.3. Sociale inclusie

De laatste component van sociale cohesie die het OECD onderscheidt is sociale inclusie. Onderstaande definitie van Mulunga en Yazdanifard, wordt binnen dit onderzoek gebruikt voor het omschrijven van sociale inclusie, omdat deze definitie de raakvlakken met sociale mobiliteit weer mooi illustreert. Zo geven Mulunga en Yazdanifard aan dat sociale inclusie mensen de mogelijkheid biedt op gelijke voet te staan met elkaar, wat opwaartse sociale mobiliteit bevordert, zoals besproken in voorgaande paragraaf.

"Social inclusion is based on feelings of belonging, acceptance and recognition and entails the realization of full and equal participation in economic, social, cultural and political institutions." (Mulunga & Yazdanifard, 2014, p. 15).

Hiermee wordt bedoeld dat eenieder betrokken is en mee kan doen in het 'sociale verkeer' en gelijke toegang heeft tot sociale diensten (Bramley & Power, 2009, p. 32) Sociale inclusie stimuleert daarbij een meer heterogene samenleving en streeft ernaar dat eenieder uit kan kijken naar een sociaal rolmodel om zich aan op te trekken. Dit draagt, zoals hiervoor ook werd genoemd, weer bij aan eenieders sociale mobiliteit (Arthurson, 2002). Mulunga en Yazdanifard (2014) schrijven ook over 'gevoelens ergens bij te horen'. Dit is nauw verbonden met 'identificatie met een plaats', de laatste

dimensie die Kearns en Forrest (2000) en Bolt en Torrance (2005) onderscheiden op het schaalniveau van buurten. Identificatie met een plaats wordt gecreëerd door de herinneringen die iemand heeft bij een plaats, fysieke activiteiten, personen en beelden van een plek en de betekenis die deze personen geven aan de plek (Forrest & Kearns, 2000). Waar een dergelijk collectieve identiteit homogeen is van karakter streeft sociale inclusie juist naar een meer inclusieve en heterogene samenleving waarbij iedereen 'mee mag doen'.

Er kan dus gesproken worden van sociale inclusie wanneer er geen sprake is van sociale exclusie en uitsluiting in de vorm van armoede, ongelijkheid en polarisatie (OECD, 2011). Wanneer sprake is van polarisatie, bestaat er juist een wig tussen groepen mensen in plaats van samenwerking tussen (Kearns & Forrest, 2000; OECD, 2011). Een collectieve identiteit waarbij bewoners het gevoel hebben onderdeel te zijn van een verbeelde gemeenschap kan polariserende sentimenten versterken, doordat niet iedereen onderdeel hoeft te zijn van dit collectief, want waar een 'wij' is, is vaak ook een 'zij' (Bolt & Torrance, 2005). Binnen een project als 'Goeie Buur' is het streven dat iedereen binnen de woning zich kan identificeren met het huis en zich hierbij thuis voelt. Binnen het OECD (2011) rapport wordt gesteld dat aandacht nodig is voor kwetsbare groepen om sociale inclusie te realiseren.

Er is sprake van een goede voedingsbodem voor sociale cohesie binnen een gemeenschap, wanneer bewoners een sterk sociaal netwerk kunnen opbouwen en hierop terug kunnen vallen, wanneer zij stappen kunnen zetten buiten hun eigen sociale klasse of kader en dus kunnen leren van bewoners met een andere sociale status. Ten slotte worden bewoners betrokken binnen het sociale verkeer en hiermee onderdeel worden van een gezamenlijk identiteit. Voor het stimuleren van sociale cohesie binnen een gemeenschap is dus geen sprake van uitsluiting of exclusie. Deze drie componenten (sociaal netwerk, sociale mobiliteit en sociale inclusie) zijn dus nauw met elkaar verbonden en belangrijke voorwaarden in het verkrijgen van sociale cohesie.

2.2. Het macroniveau: gemengd wonen in de buurt

Idealiter is er sprake van hoge mate van sociale cohesie binnen iedere buurt. Kwetsbare groepen zouden dan altijd een soort sociaal vangnet hebben om op terug te kunnen vallen door het sterke sociale netwerk, inclusie van eenieder en de mogelijkheid tot sociale groei. De band met eenieders burens kan echter verschillende vormen aannemen (Moreira de Souza, 2019). Hierbij kan de buurt een verschillende rol spelen in het leven van verschillende groepen mensen. Zo stellen van Kempen & Wissink (2014) dat de buurt een extra belangrijke rol kan aannemen in het leven van meer kwetsbare groepen zoals minder bedeelden en migranten. Bij deze laatste groep wordt vaak gezien dat deze zich samen voegen in etnische enclaves (van Kempen & Wissink, 2014). Een voordeel hiervan kan zijn dat de cultuur van minderheidsgroepen standhouden door de vaak informele sociale contacten binnen deze buurt die sociale steun uitwisselen (Bolt, Burgers & van Kempen, 1998). Ook voor kinderen en ouderen kan de buurt van grote betekenis zijn door hun mindere maten van mobiliteit. Waar dit bij ouderen kan zijn door ouderdom en gezondheidsredenen is dit bij kinderen doordat zij nog afhankelijk zijn van hun ouders en zich nog niet onbegrensd kunnen voortbewegen. Contacten in de buurt zijn dan van groot belang (van Kempen & Wissink, 2014).

Benadeelde mensen en kwetsbaren zouden extra benadeeld zijn door het wonen in verminderd sociaaleconomische buurten. Zo zouden mensen in deze buurten economisch verder benadeeld worden door het gebrek aan een positief rolmodel dat een rooskleurigere toekomst kan bieden door

bijvoorbeeld perspectief op baanmogelijkheden (Bolt et al., 1998). Verder kan in buurten met hoge mate van werkloosheid en armoede een eigen cultuur ontstaan met normen en waarden gebaseerd op overlevingsstrategieën, wat zou komen door het gebrek aan participatie en sociale cohesie in de buurt (Bolt et al., 1998). Het eerder genoemde positieve rolmodel, een voorbeeld van sociaalgeaccepteerde normen en waarden en toegang tot kansmogelijkheden als een sociaal netwerk dat een baan oplevert zouden hier namelijk ontbreken (Arthursun, 2002). Bovenstaande negatieve effecten op bewoners in minderbedeelde buurten blokkeren opwaartse sociale mobiliteit, onder andere door het ontbreken van de eerder genoemde 'weak ties' die een brug kunnen slaan tussen verschillende sociale netwerken (Bolt et al., 1998; Granovetter, 1973). Ten slotte, zouden buurten met hoge concentraties van armoede eerder een negatief stereotype met zich mee dragen. Door deze stigmatisering kan de buurt geïsoleerd raken, doordat weinig mensen hier nog willen wonen en slechts ellende overblijft wat ertoe leidt dat empathie afneemt vanuit bevolkingsgroepen buiten een dergelijke buurt (Wacquant, 1996; Musterd et al., 2003). Dit blijkt ook uit de volgende quote over het leven in een homogene buurt:

"A child growing up in such a homogeneous environment is less likely to develop a sense of empathy for people from other walks of life" and that overly homogeneous places make anything "different" feel dangerous." (Cabrerera & Najarian, 2013, pp. 427-428)

Ruimtelijke segregatie van één homogene groep wordt in de politieke en beleidsdiscourse doorgaans uitgemeten als een negatief fenomeen. Een reactie vanuit overheden is dan ook het voorkomen van hoge concentraties van armoede door een aanpassing in de buurtcompositie en stimulering van een mix van mensen met inkomensverschillen ter bevordering van bovenstaande zaken (Musterd et al., 2003). Het is dan ook niet vreemd dat veel beleid rondom stedelijke ontwikkeling en huisvesting zich richt op het mixen van zowel etnische groepen als inkomensgroepen ter bevordering van de sociale cohesie (Bolt, Phillips & van Kempen, 2010). Met deze gedachte in het achterhoofd is veel beleid erop gericht niet alleen minderheden en mensen met een laag inkomen bij elkaar in dezelfde buurt te laten wonen, maar diversiteit terug te laten komen in de compositie van de buurt (Musterd et al., 2003). Op deze manier zou een gemixte buurt bij kunnen dragen aan sociale mobiliteit door de bevordering van positieve sociale contacten. De volgende paragraaf gaat hier dieper op in.

Niet de segregatie van één groep op zich, maar vooral de eerder genoemde negatieve buurteffecten voeden het idee dat buurten etnisch en economisch gemixt moeten zijn ter bevordering van de leefbaarheid van de buurt (Musterd et al., 2003). Galster (2007) stelt dat het idee van een gemixte buurt gerechtvaardigd wordt door argumenten als economische efficiëntie en 'equity'. Met dit laatste wordt de gelijkheid van kansen bedoeld, maar afgestemd op het eigen vermogen. Achtergestelde burgers dienen volgens het principe van 'equity' een extra duwtje in de rug te krijgen ten opzichte van andere bewoners om het verschil tussen deze groepen recht te trekken (Fainstein, 2010). Buurten zouden ook economisch en etnisch divers moeten zijn door de eerder genoemde aanname dat bewoners van achtergestelde buurten minder zouden bezitten over overbruggend sociaal kapitaal (Blokland, 2008). Door buurten te mixen wordt verwacht dat sociale mobiliteit toeneemt door meer overbruggend sociaal kapitaal en op deze manier bijdraagt aan de sociale cohesie van een buurt.

Het is echter maar de vraag of het mixen van diverse groepen binnen het gebouwd stedelijk gebied automatisch leidt tot interactie en sociale cohesie (Sandercock, 2000). Blokland beargumenteert namelijk dat het bij elkaar brengen van verschillende groepen juist ook kan leiden tot het overbruggen van irritaties en onbegrip in plaats van het overbruggen van sociaal kapitaal. Het gevaar bestaat dat verschillende groepen parallel lopende levens leiden. Bewoners wonen dan misschien wel bij elkaar in

de buurt, maar zonder dat hierbij interactie plaatsvindt. Sociale cohesie vraagt om compromissen tussen verschillende groepen en respect voor de bestaande verschillen (Kearns & Forrest, 2000). Volgens Sandercock (2000) is er daarom dialoog nodig om tegengestelde partijen dichterbij elkaar te brengen. Dit vraagt om een open houding, bemiddeling en sterke communicatieve vaardigheden vanuit beleidsinstanties om ervoor te zorgen dat verschillende groepen mensen elkaar in ergens in het midden weten te vinden (Sandercock, 2000).

2.3. Het microniveau: gemengd wonen in wooncomplexen

Ook op microniveau binnen wooncomplexen wordt tegenwoordig ingezet op stimulering van sociale cohesie. Volgens van Klaveren, van Triest en van der Velden (2018, p. 58) zorgt dit 'voor onder andere een hoger veiligheidsgevoel en meer bereidheid om iets voor elkaar te betekenen'. Uit de vorige paragraaf is gebleken dat er op stedelijk beleidsniveau wordt ingezet op het mixen van wijken waarbij de diverse samenleving actief wordt ingezet in het tegengaan van ruimtelijke segregatie ter bevordering van sociale cohesie en een meer inclusieve maatschappij (van Klaveren et al., 2018). Niet alleen binnen buurten wordt deze aanpak gehanteerd, maar ook binnen woningen en complexen onder de term 'gemengd wonen'. Dit zijn, zoals eerder genoemd, veelal "woonprojecten waarin verschillende groepen mensen doelbewust samen wonen, contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen" (Davelaar et al., 2018, p. 7). Nieuwe huurders kunnen met bepaalde huurvoordelen, zoals bijvoorbeeld huurvoorrang of huurkorting, aan een woonruimte komen in ruil voor het bieden van ondersteuning aan bewoners die dit nodig hebben. Zo worden gemengde woonvormen ingezet als beleidsvoering ter bevordering van sociaal kapitaal, sociale inclusie en sociale mobiliteit van kwetsbare groepen (Musterd, 2002). Hier wordt ook vaak aan gerefereerd als 'magic-mix'-projecten, ook wel 'nieuwe, flexibele woonvormen met kleine, vaak goedkope wooneenheden' waarbij wordt gezocht naar de 'magische' verhouding tussen verschillende doelgroepen van bewoners met als doel meer kwetsbare bewoners 'een zachte landing te geven in de wijk' middels uitbreiding van hen sociale netwerk (van Klaveren et al., 2018, p. 12).

2.3.1. Doelgroepen

Niet zozeer een doelgroep op zichzelf, maar de verhouding tussen verschillende doelgroepen binnen de 'magic mix' kan verbinding tussen bewoners stimuleren, dan wel kan belemmeren (van der Velden et al., 2017; van Klaveren et al., 2018). Er zijn een aantal specifieke doelgroepen die vaak centraal staan binnen verschillende gemengde woonprojecten. Denk aan studenten, expats, starters, mensen in scheiding, EU-arbeidsmigranten, statushouders, ex-dak en thuislozen, GGZ-cliënten, mensen met een verstandelijke beperking, ex-gedetineerden en ouderen (van der Velden et al., 2017). Het is voor deze groep mensen vaak lastig aan een woonruimte te komen, doordat zij nog niet lang genoeg staan ingeschreven om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Hierdoor worden zij ook 'outsiders' van de woningmarkt genoemd (van der Velden et al., 2017). Binnen gemengd wonen projecten wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen 'dragende' en 'vragende' bewoners. Deze vragende groep bewoners hebben vaak een 'rugzakje' waardoor zij extra hulp kunnen gebruiken. Het verkrijgen van een 'magic mix' van bewoners vraagt om een zorgvuldige selectie tussen deze 'dragende' en 'vragende' bewoners (van Klaveren et al., 2018). Enerzijds om te voorkomen dat te veel 'vragende' bewoners bij elkaar komen te wonen om nog te kunnen 'dragen', maar anderzijds ook om genoeg

‘dragende’ bewoners te kiezen die zich willen inzetten voor het project en hiermee kunnen bijdragen aan de sociale cohesie binnen een wooncomplex.

Hoewel het voor studenten in bepaalde steden vaak lastig kan zijn een woonruimte te vinden, worden zij binnen gemengd woonprojecten vaak als ‘dragende doelgroep’ gezien (van der Velden et al., 2017). Hiermee wordt bedoeld dat zij zouden kunnen dienen als de groep die ondersteuning biedt aan een meer kwetsbare groep in ruil voor een huurkorting of huurvoorrang. Studenten zouden hiervoor geschikt zijn doordat zij enerzijds een voorbeeldfunctie kunnen vervullen en anderzijds op een informele manier zorg kunnen leveren (van Klaveren et al., 2018). Ook stelt Davison (2009, p. 254) dat hooggeschoolden de kennis en methodes die zij hebben opgedaan tijdens hun studie goed kunnen gebruiken in het herwaarderen van hun eigen buurt. Uit onderzoek van Verwey-Jonker instituut blijkt dat studenten voorlopen op de participatiesamenleving, doordat relatief veel studenten zich inzetten als vrijwilliger. Echter blijkt ook dat studenten minimaal bijdragen aan sociale cohesie in de buurt, doordat zij vaak niet weten wat er speelt in de buurt en niet omgaan met burens die niet student zijn (Kwakernaak, Rechtes & Voorwinden, 2021). Uit dit onderzoek van Verwey-Jonker instituut komt echter niet naar voren hoe dit eruit ziet binnen een studentenwooncomplex. Hier kan dit onderzoek een aanvulling op bieden, door ook dit schaalniveau te belichten.

2.3.2. Het faciliteren en belemmeren van sociale interactie

Naast de verhouding tussen verschillende groepen bewoners, bestaan er ook andere factoren die leidend kunnen zijn in het faciliteren van sociale interactie of juist het belemmeren hiervan (Bolt & Pierik, 2019; Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019; Rollwagen, 2016). Er bestaat namelijk niet een pasklaar model voor gemengd wonen welke toepasbaar is op iedere doelgroep of ieder complex, doordat het erg contextafhankelijk is wat wel of niet werkt (van der Velden et al., 2017). Gemengde wooncomplexen ontstaan door het gehele land, in steden en dorpen wisselend van formaat. Het verschilt dus ook per locatie hoe wordt gereageerd op dergelijke initiatieven. Door te kijken naar verschillende projecten rondom gemengd wonen zijn er wel verschillende factoren aan te wijzen die invloed hebben op het verloop van het project (Tinnemans et al., 2019). Bolt & Pierik (2019) onderscheiden fysieke en sociale factoren die kunnen bijdragen aan het stimuleren van sociale interactie tussen bewoners op microniveau. Deze sociale interactie zou vervolgens moeten leiden tot het overbruggen van sociaal kapitaal tussen de bewoners wat sociale cohesie kan bevorderen.

Fysieke factoren

Uit verschillende studies op het gebied van gemengd wonen blijkt dat er ook fysieke factoren invloed hebben op het faciliteren van sociale interactie, dan wel het belemmeren hiervan (Bolt & Pierik, 2019; Tinnemans et al., 2019; Rollwagen, 2016). Deze sociale interactie is, zoals eerder genoemd, een van de voorwaarden voor het tot stand komen van sociale cohesie. Ten eerste kan de grootte van een complex een rol spelen in de mate van sociale interactie die plaatsvindt tussen bewoners. Hoe groter het complex is, hoe groter het risico is dat bewoners in anonimiteit raken (Bolt & Pierik, 2019; Rollwagen, 2016). De grootte van woonprojecten hangt vaak af van de locatie van waar het project is gevestigd. Zo is de taakstelling van statushouders en daklozen groter in de steden, waardoor de gemengde woonvormen hier vaak op grotere schaal plaatsvinden (Tinnemans et al., 2019). Ook gemeenschappelijke ruimtes waar bewoners elkaar kunnen tegenkomen en waar activiteiten georganiseerd kunnen worden spelen een belangrijke rol in het stimuleren van sociale interacties (Bolt & Pierik, 2019). Qua opzet kan dit

verschillen van een huiskamer per complex of per gang afhankelijk van de grootte van het project (Tinnemans et al., 2019). Verder kunnen de overgangszones tussen de privé ruimte en gemeenschappelijke ruimtes, de entree, de opzet van de gangen of de galerij, de voorzieningen en de indeling hiervan ook een rol spelen in het faciliteren van sociale interactie tussen bewoners (Bolt & Pierik, 2019). Rollwagen (2016) stelt dat de mate van territorialiteit over een woning of complex bijdragen aan de sociale controle die wordt uitgeoefend. Deze sociale controle kan weer bijdragen aan gevoelens van veiligheid in een woning of pand. Net als de kans op parallelle leefwerelden tussen bewoners op buurtniveau, bestaat die kans ook bij het plaatsen van diverse doelgroepen in een wooncomplex. Vooral in flats of appartementencomplexen kan het een uitdaging zijn om sociale interactie te stimuleren door het ontbreken van gemeenschappelijke ruimtes.

Sociale factoren

Naast fysieke factoren spelen er ook sociale factoren mee in het stimuleren van sociale interactie tussen bewoners. Denk hierbij aan een beheerder, bewonersverenigingen en commissies verantwoordelijk voor het organiseren van gemeenschappelijke activiteiten, het selecteren van nieuwe bewoners en het onderhouden van gemeenschappelijke ruimtes (Bolt & Pierik, 2019). Binnen een gemengd wonen project dient de beheerder van een pand vaak een breder doel dan enkel de onderhoud van het gebouw. Zo dient deze persoon ook als sociaal aanspreekpunt en kan diegene direct ingrijpen bij overlast of conflictsituaties (Bolt & Pierik, 2019; van der Velden et al., 2017). Verder wordt er binnen gemengd wonen projecten veel nadruk gelegd op zelfbeheer vanuit de bewoners. Om dit te stimuleren kunnen commissies en bewonersverenigingen vanuit woningcorporaties gefaciliteerd worden ter bevordering van sociale cohesie binnen een wooncomplex. Ten slotte zou bij de selectie van bewoners verder gekeken moeten worden dan enkel bewoners die zo snel mogelijk een woning willen vinden. Zoals hiervoor ook al genoemd werd, is het binnen gemengd wonen projecten continu zoeken naar de juiste verhouding 'vragende' en 'dragende' bewoners. Dit kan ingewikkeld zijn, doordat ieders 'rugzakje' weer een andere inhoud heeft en er dus niet één lijn te trekken is in het bepalen van een verhouding aan bewoners die altijd werkt voor het tot stand komen van sociale cohesie binnen een wooncomplex. Door meer aandacht te besteden aan het selectieproces van nieuwe bewoners, wordt de kans vergroot dat er meer gemotiveerde bewoners komen wonen in het pand, die bereid zijn meer tijd te steken in gemeenschappelijk activiteiten die de verbinding tussen bewoners kan vergroten (Bolt & Pierik, 2019). Bij elkaar kunnen bovenstaande sociale factoren als beheer, bewonersverenigingen en commissies en selectie van gemotiveerde bewoners bijdragen in het faciliteren van sociale cohesie binnen een pand. Dit zijn factoren die mogelijk ook van toepassing kunnen zijn binnen het project 'Goeie Buur'. Binnen dit onderzoek zal dit verder onderzocht worden.

Het is nog onduidelijk wat de geheime formule is van deze 'magic mix', echter komen er in de literatuur verschillende factoren naar voren die het succes van dergelijke projecten faciliteren of juist belemmeren zoals de doelgerichte verhouding van bepaalde doelgroepen, fysieke factoren en sociale factoren (Bolt & Pierik, 2019; van Klaveren et al., 2018). Binnen dit onderzoek wordt onderzocht of deze beleidsvoering ook daadwerkelijk bijdraagt aan het tot stand komen van sociale cohesie binnen studenten wooncomplexen. De volgende paragrafen zullen dieper ingaan op verschillende factoren die hieraan kunnen bijdragen.

2.4. Concluderend

Binnen dit hoofdstuk is het concept van sociale cohesie uitgewerkt aan de hand van de verschillende componenten hiervan. Sociale cohesie kan ook wel worden gezien als de lijm die mensen bijeen brengt. Ook is gekeken naar hoe de buurt effect kan hebben op deze sociale factoren als een sociaal netwerk, sociale mobiliteit en sociale inclusie. In het stimuleren van sociale cohesie wordt steeds vaker gemengd wonen ingezet, zowel op buurtniveau als op het niveau van wooncomplexen. Hierbij wordt zowel op sociaal als op fysiek vlak ingestoken op het faciliteren van sociale interactie middels gemeenschappelijke ruimtes, plaatsen waar bewoners elkaar tegenkomen, en middels sociaal beheer, commissies en verenigingen. Voorkomen moet worden dat mensen in de anonimiteit terecht komen door projecten niet te grootschalig te maken. In het volgende hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het project 'Goeie Buur' dat inspeelt op de toenemende vraag naar woonruimtes naar aanleiding van de extramuralisering van de zorg door net dat beetje extra te bieden dan enkel een dak boven het hoofd.

3. Context: het project 'Goeie Buur'

Binnen dit onderzoek wordt in het bijzonder ingezoomd op het project 'Goeie Buur' als initiatief rondom gemengd wonen. Zoals de SSH zelf aangeeft, willen zij meer zijn dan enkel 'de verhuurder van stenen' en voelen zij ook een zekere maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dit houdt in dat zij ook bezig zijn met vraagstukken rondom duurzaamheid en diversiteit. Hiertoe heeft de SSH naast de jongeren afkomstig uit de zorgtrajecten, ook huisvesting aan andere bijzondere doelgroepen zoals statushouders en MBO studenten met een lastige thuissituatie geboden.

De SSH biedt binnen het project 'Goeie Buur' jaarlijks plek aan zo'n vijftig jongeren die uitstromen vanuit de zorg. Deze jongeren hebben garantie op een kamer. Het soort woningen waarin jongeren terecht kunnen komen is onderverdeeld in kamers (onzelfstandige woonruimtes) en studio's (zelfstandige woonruimtes). Op onderstaande afbeeldingen is een wooncomplex te zien waarin kamers worden verhuurd, onder andere aan deelnemers van het project 'Goeie Buur'. Hier ben ik zelf ook langs geweest. Binnen deze panden wonen gemiddeld tien studenten samen aan een gang en worden voorzieningen als de keuken, een woonkamer en de badkamer gedeeld met andere studenten. Door de gemeenschappelijke ruimtes, zijn onzelfstandige woonruimtes van zichzelf al meer ingericht op het faciliteren van ontmoeting, doordat bewoners elkaar regelmatig tegenkomen in deze ruimtes. In de woning waar ik op bezoek was, woonde twee jongeren samen met acht studenten. Zoals in het vorige hoofdstuk ook besproken werd, wordt constant gezocht naar deze juiste verhouding aan 'dragende' en 'vragende' bewoners welke kan leiden tot voedingsbodem voor sociale cohesie binnen een woning. Deze verhouding is niet een vaststaand gegeven, doordat deze met een bepaalde samenstelling van bewoners wel kan werken, maar bij een andere samenstelling totaal niet.

Activiteiten die binnenshuis georganiseerd worden zijn afhankelijk van de woning waarin een jongere terecht komt. In sommige huizen wordt er elke dag samen gegeten en in andere huizen kookt iedereen voor zichzelf. Vaak zijn er gemeenschappelijke afspraken binnen studentenhuizen, met betrekking tot een schoonmaakrooster of coronaregels, doordat faciliteiten dus gedeeld moeten worden.

Figuur 2 & 3. De Sterren. Bron: SSH website, z.d.

Op onderstaande afbeelding is Mammoet, een flat van de SSH verbeeld, waarin juist zelfstandige studio's verhuurd worden waarbij jongeren alle voorzieningen in principe voor zichzelf hebben (SSH, werkafspraken). Bij Mammoet wordt ingespeeld op eerder genoemde fysieke aspecten die ontmoeting kunnen stimuleren. Zo hebben alle studio's een eigen badkamer, toilet en keukentje, maar is er per gang ook een gemeenschappelijke keuken aanwezig om toch interactie tussen bewoners te stimuleren. Dit is overigens niet het geval bij alle zelfstandige wooncomplexen van de SSH. Onzelfstandige studentenhuizen lenen zich dus vaak beter voor het faciliteren van sociaal contact, doordat sociale ontmoeting met huisgenoten onvermijdelijk is. Bij studio's is het niet noodzakelijk om mensen tegen te komen, wat sociale interactie tussen bewoners enigszins kan belemmeren.

Figuur 4. Mammoet. Bron: SSH website, z.d.

De jongeren worden aangemeld door de zorgpartijen en komen op een lijst te staan. Afhankelijk van het aanbod aan woonruimte dat dan vrijkomt, krijgt de jongere een kamer of studio aangeboden voor een periode van vijf jaar. Soms is er sprake van maatwerk, als de zorgpartij aan de voorkant aangeeft dat een studio nodig is voor de desbetreffende jongere (Medewerker SSH, persoonlijke communicatie 5 maart 2020).

Jongeren uit zorgtrajecten moeten aan een aantal voorwaarden voldoen om deel te mogen nemen aan het project 'Goeie Buur'. Zo moeten zij een inkomen hebben om de huur te betalen en in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Ook hebben zij een dagbesteding in de vorm van werk, een opleiding, vrijwilligerswerk of een andere invulling (SSH, Werkafspraken). Dit sluit aan bij wat genoemd wordt in de theorie, dat een dagbesteding houvast kan geven aan bewoners en iets om op terug te vallen (Bolt & Torrance, 2005). Het ontbreken hiervan kan volgens Bolt en Torrance leiden tot overlast in de buurt. Verder heeft de jongere bewindvoering of budget coaching en accepteert overige coaching en begeleiding mocht dit nodig zijn. Ook zijn de jongeren in staat zich te gedragen als een 'goede huurder' en vormt het gedrag van de jongeren geen gevaar voor henzelf of de omgeving. Ten slotte is er geen sprake van verslaving, openstaande gevangenisstraf of openstaande boetes.

De aangesloten zorgpartijen zijn verantwoordelijk voor het selecteren van jongeren die aansluiten bij het project 'Goeie Buur' en die voldoen aan de gemaakte werkafspraken. Zij moeten ervoor zorgen dat deze jongeren voorbereid zijn op het zelfstandig wonen bij de SSH. Verder zorgen zij voor de professionele begeleiding in de vorm van ambulante zorg voor de jongeren minimaal voor de

eerste zes maanden van het project en langer indien nodig. Ook zijn zij het aanspreekpunt voor de SSH als het niet goed gaat met de jongeren.

De gemeente denkt mee met maatregelen die kunnen bijdragen aan het slagen van het traject, bijvoorbeeld door een bijdrage te kunnen bieden voor een inboedel als de jongere op zichzelf gaat wonen. Momenteel zijn veel jongeren hun baan kwijt geraakt vanwege de Covid-19 pandemie. De gemeente kan de eerste maanden bijdragen in de woonlasten, zodat de plaatsing door kan gaan en de jongere de tijd heeft weer een baantje te vinden.

De SSH speelt in op het bieden van een sociaal netwerk aan de jongeren afkomstig uit de verschillende zorgtrajecten bestaand uit verschillende actoren. Om te beginnen worden de goeie burens ingezet ter bevordering van het sociale netwerk van de jongeren uit de zorgtrajecten. Goeie burens zijn studenten die zich vrijwillig aanmelden voor deze rol. Deze studenten hebben een intrinsieke motivatie om de rol van goede buur voor een jongere te vervullen. Zij solliciteren op deze rol en worden aan jongeren gekoppeld op basis van overeenkomstige interesses of op elkaar aansluitende karaktereigenschappen. De goeie buur en de jongere ontmoeten elkaar eenmalig en wanneer er een klik bestaat tussen de twee, dan worden ze voor zes maanden aan elkaar gekoppeld. Soms wonen de goeie burens in hetzelfde huis als de jongere, maar het kan ook dat zij ergens anders wonen en fungeren als een 'goeie buur op afstand'. Zij zijn het eerste aanspreekpunt van de jongeren en hebben een signalerende functie. Verder zorgen zij voor de communicatie met de overige bewoners van het complex of de gang, doordat de goeie burens vaak samenwonen met de jongeren. Eens per maand vindt er een intervisie plaats voor de goeie burens. Hierin kunnen casussen besproken worden waar dan advies over wordt gegeven door andere goeie burens. Deze werkwijze zal de komende maanden wijzigen, doordat de SSH deze werkzaamheden over zal nemen van Academie van de stad.

Hiernaast zijn er ook studentencoördinatoren die dienen als aanspreekpunt voor de deelnemende studentenhuizen. Samen met de studentencoördinatoren, de jongere en de goeie buur vinden er drie 'hoe-gaat-het-gesprekken' plaats in de zes maanden dat het goeie buur traject duurt. Er wordt dan besproken hoe het contact verloopt tussen de jongere en de goeie buur en wat de relatie is met de overige huisgenoten. Verder zijn zij verantwoordelijk voor community building doormiddel van het organiseren van activiteiten, zoals spelletjesavonden voor de jongeren en de goeie burens om op deze manier de jongeren en de studenten dichterbij elkaar te brengen. Dit speelt in op wat eerder is genoemd over dat het enkel naast elkaar plaatsen van diverse doelgroepen niet voldoende is voor het bevorderen van sociale cohesie tussen deze groepen. Het stukje community building kan hier een rol in spelen (Valentine, 2008). De georganiseerde activiteiten zijn niet verplicht, dus jongeren en studenten mogen zelf kiezen of ze hieraan deelnemen of niet.

Als laatste zijn er de overige bewoners woonachtig in een complex. Onder deze bewoners vindt geen specifieke selectie plaats om deel te nemen aan het project 'Goeie Buur'. Deze huisgenoten komen dus via de reguliere manier, via hospiteren, in deze 'Goeie Buur' huizen te wonen. Via de website hebben zij kunnen lezen dat het huis waarin een kamer vrijkomt deelneemt aan het project 'Goeie Buur'. Deze bewoners kunnen dan zelf kiezen of ze hierop ingaan of niet. Idealiter is de woonplaats een plek waar bewoners prettig met elkaar samenwonen en bewoners elkaar kunnen helpen waar nodig. In een kamer is dit nog duidelijker dan bij een studio, doordat bewoners elkaar vaker tegenkomen door de gezamenlijke faciliteiten, zoals hiervoor ook genoemd werd.

4. Methodiek

Dit hoofdstuk bespreekt welke onderzoeksmethoden gebruikt zijn binnen dit onderzoek. De keuze voor kwalitatief onderzoek, dataverzameling en data-analyse zullen hier aan bod komen. Verder wordt aandacht besteed aan ethiek en beperkingen, validiteit en betrouwbaarheid en de invloed hiervan op de resultaten.

4.1. Kwalitatief onderzoek

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag en de deelvragen is op verschillende manieren data verzameld. In eerste instantie is inventariserend onderzoek gedaan om te zien wat er al is geschreven over gemengde woonvormen in relatie tot sociale cohesie. Vervolgens is gekozen voor explorierend onderzoek om te verkennen wat bekend is over gemengd wonen binnen wooncomplexen, aangezien hierover nog weinig is geschreven. Voor dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve aanpak, omdat deze aanpak zich richt op het betekenis geven aan sociale fenomenen. Deze manier van onderzoek doen streeft naar het in beeld brengen van ervaringen en effecten wat overeenkomt met het doel van dit onderzoek (Boeije, 2010). Gekozen is voor het onderzoeken van drie verschillende perspectieven om de ervaringen met gemengd wonen vanuit verschillende invalshoeken te belichten om een zo compleet mogelijk beeld te kunnen schetsen van dit concept. Hierbij kan ook bekeken worden of het beeld dat initiatiefnemers hebben van gemengd wonen projecten zich vertaalt naar de praktische uitvoering van het project 'Goeie Buur' dat deelnemers ervaren.

4.2. Dataverzameling

Binnen dit onderzoek zijn vijftientig semigestructureerde interviews afgenomen onder negen experts van gemengde woonvormen, zeven jongeren deelnemend aan het project 'Goeie Buur' en negen studenten die deelnemen aan het project als goeie buur. In bijlage 1 is een overzicht te vinden van de afgenomen respondenten. Binnen dit overzicht is ervoor gekozen niet veel details op te nemen over de participanten, zoals gender, wooncomplex en leeftijd, omdat al deze gegevens bekend zijn bij de SSH. Dit zou het makkelijk maken om terug te zoeken om welke deelnemers het gaat. Dit doet af aan de beloofde waarborging van de privacy en anonimiteit van bewoners.

Er is gekozen voor het afnemen van interviews onder drie verschillende groepen om de verschillende invalshoeken in kaart te brengen en om te zien hoe deze participanten gemengd wonen ervaren en wat voor invloed dat in hun beleving heeft op sociale cohesie in studenten-wooncomplexen. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews om de richting van vragen aan te kunnen passen op hetgeen dat de participanten vertellen tijdens een interview. Door gebruik van semigestructureerde interviews kan doorgevraagd worden op onderwerpen die participanten aansnijden zonder een volgorde aan te moeten houden van een vaste vragenlijst. Dit is gunstig, omdat onderwerpen aan het licht kunnen komen waar je zelf als onderzoeker niet aan had gedacht. Verder zijn zoveel mogelijk open vragen gesteld, zodat participanten in eigen woorden hun ervaringen met betrekking tot gemengd wonen en het project 'Goeie Buur' konden delen.

Door de huidige Covid-19 pandemie, is rekening gehouden met de coronamaatregelen. In de praktijk heeft dit betekend dat de meeste interviews digitaal hebben plaatsgevonden via Teams of

Whatsapp (videobellen) op initiatief van de jongeren die geen gebruik maakten van Teams. Bij twee jongeren en bij twee experts mocht ik fysiek langskomen - thuis of op kantoor - op uitnodiging van henzelf. Hierdoor kreeg ik toch een beetje een beeld in wat voor context verschillende projecten plaatsvinden. Dit beeld is opgenomen in twee veldwerknooties, waar de eerste twee resultatenhoofdstukken mee zullen starten om zo dit beeld ook te kunnen delen met de lezer.

Ter voorbereiding van de interviews zijn drie topic lijsten opgesteld, per doelgroep, om van te voren richting te kunnen geven aan de gesprekken die gevoerd werden. Deze lijsten zijn terug te vinden in bijlage 2, 3 en 4. Er zijn drie verschillende topic lijsten gemaakt, doordat sprake was van drie verschillende doelgroepen met verschillende kennis van de gebruikte concepten binnen dit onderzoek. Veel van de experts waren bekend met de verschillende concepten uit de theorie. Om te controleren of zij dezelfde betekenis voor ogen hadden bij de verschillende termen, werd eerst open gevraagd of zij bijvoorbeeld bekend waren met de term 'sociale cohesie' of 'sociale mobiliteit', om vervolgens door te vragen wat zij hieronder verstonden. Hierna werd gekeken op welke manier dit verder toegepast kon worden op de verschillende gemengd wonen projecten. Wanneer zij niet bekend waren met de concepten, dan is alsnog onderstaande operationalisering gebruikt.

Onder de groep bewoners was het lastiger direct naar de concepten binnen dit onderzoek te vragen. Tijdens de literatuurstudie is daarom geoperationaliseerd van gebruikte concepten naar een meer gangbare uitleg hiervan. Dit is gebruikt in het opstellen van de verschillende topic lijsten. Enerzijds is gevraagd naar meer open ervaringen om te zien of participanten misschien met onderwerpen kwamen waar ik zelf in eerste instantie niet aan had gedacht. Anderzijds, is doelgericht gevraagd naar de invloed van gemengd wonen op de drie componenten van sociale cohesie; sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie. Om de eerste component van sociaal netwerk/kapitaal te bevragen zijn eerst bredere vragen over ontmoeting, contacten en vrienden gesteld zowel binnenshuis als buitenshuis. Vervolgens is ook bevraagd wat deze ontmoetingen en contacten betekenen voor jongeren en wat hen relatie is met de personen die aan bod kwamen. Aan experts en goeie burens is voornamelijk gevraagd naar ontmoeting, contacten en vrienden van de bijzondere doelgroep die deelneemt aan het gemengd wonen project.

Zodra het sociale netwerk inzichtelijk werd, kwam sociale mobiliteit aan bod. Aan jongeren zijn hierover voornamelijk vragen gesteld omtrent veranderingen in hun leven, het doormaken van ontwikkelingen, opbrengsten van het project en lessen die zij hebben geleerd door het wonen met studenten om te zien of er stappen zijn gezet op de sociale ladder. Aan goeie burens is gevraagd op welke manieren jongeren stappen hebben gezet in het maken van sociale contacten. Ook is aan goeie burens gevraagd op welke manier zij zelf ontwikkelingen hebben doorgemaakt door deelname aan het project 'Goeie Buur' om te zien of sociale mobiliteit ook voor hun versterkt is of juist niet.

Ten slotte, is onderzocht op welke manier het gemengd wonen bijdraagt aan sociale inclusie binnen de verschillende studentenhuizen. De jongeren is bevraagd of zij meedoen met activiteiten binnenshuis en buitenshuis (georganiseerd door Academie van de Stad) en of zij zich onderdeel voelen van het studentenhuys waarin zij wonen en waarom wel of niet. Aan goeie burens zijn dezelfde vragen gesteld, maar dan met betrekking tot de jongeren en overige huisgenoten in het huys. Aan experts is gevraagd wat ervoor nodig is zowel 'dragende' als 'vragende' bewoners te laten participeren in gezamenlijke activiteiten binnen wooncomplexen en bewoners onderdeel te laten worden van het wooncomplex waarin zij wonen.

4.4. Onderzoeksgroep; werving en selectie

Binnen dit onderzoek staat enerzijds het perspectief van verschillende experts op het gebied van gemengd wonen centraal, anderzijds het perspectief van bewoners deelnemend aan het project 'Goeie Buur'. Er is gesproken met verschillende experts op het gebied van gemengd wonen, waarvan twee werkzaam voor een zorginstantie, vijf voor verschillende woningcorporaties, één initiatiefnemer van een kleinschalig gemengd wonen project en één werkzaam als zelfstandig adviseur op het gebied van wonen, zorg en welzijn. Allen zijn nog steeds nauw betrokken bij de opzet van gemengd wonen projecten. De groep experts is door mijzelf geselecteerd. Hierbij is gekeken naar initiatieven door heel Nederland, maar is voornamelijk gefocust op studentensteden, doordat hier vergelijkbare groepen met elkaar worden gemixt als bij het project 'Goeie Buur'. Er is geprobeerd zoveel mogelijk te zoeken naar initiatieven waarbij ook studenten en jongeren betrokken zijn om zo dichtbij het project 'Goeie Buur' te blijven en te kunnen leren van de ervaringen met deze vergelijkbare projecten. De focus is verplaatst van enkel 'medewerkers van woningcorporaties' naar 'experts op het gebied van gemengd wonen', omdat niet alleen woningcorporaties betrokken zijn bij de opzet van gemengd wonen projecten, maar ook andere organisaties, zorginstellingen en zelfstandige ondernemers en adviseurs. De meerwaarde van het in kaart brengen van deze verschillende expertises, is om te kunnen laten zien met wat voor intenties dergelijke projecten worden opgestart en om ook de verschillende belangen in beeld te brengen. Bij het werven van experts is ook gebruik gemaakt van de 'snowball' methode waarbij gebruik wordt gemaakt van het netwerk van eerder benaderde participanten (Boeije, 2010, p. 40). Op deze manier vond ik weer nieuwe participanten voor deelname aan het onderzoek.

De bewoners deelnemend aan het project 'Goeie Buur' bestaan deels uit studenten en deels uit jongeren afkomstig uit de eerder genoemde zorgtrajecten. De gemiddelde leeftijd van deelnemende jongeren en studenten aan het project 'Goeie Buur' ligt rond de 22 jaar. Bewoners deelnemend aan het project 'Goeie Buur' zijn geworven via het bewonersbestand van de SSH. Een medewerker van de SSH heeft een selectie gemaakt van jongeren en deze benaderd voor deelname aan dit onderzoek. Doordat er vanuit Academie van de Stad een vergelijkbaar onderzoek plaatsvond, is ervoor gekozen jongeren te interviewen die de eerste zes maanden van het Goeie Buur traject hebben afgerond en dus op dat moment niet meer deelnamen aan het project. Hiervoor is gekozen om te voorkomen dat bewoners meerdere keren benaderd zouden worden voor een vergelijkbaar onderzoek. Dit zou geen problemen opleveren voor het onderzoek, doordat de effecten van het project beter bestudeerd konden worden na afronding hiervan. Doordat zij toch het gehele traject doorlopen hebben, hebben zij wel de volledige ervaring van het project 'Goeie Buur' gehad. Er is ook een duidelijker beeld te schetsen van de invloed van het project op sociale cohesie, wanneer iemand al wat langer binnen het project woont in plaats van iemand die er pas net woont. Er waren in totaal 45 jongeren waaruit geselecteerd kon worden. Hierbij is erop gelet dat bewoners in een kamer of studio woonden met gedeelde faciliteiten, zodat er ook daadwerkelijk sprake was van 'gemengd wonen' en om dit aspect ook op te kunnen nemen in het onderzoek. Er is gesproken met twee mannelijke en vijf vrouwelijke jongeren met ieder een verschillende achtergrond. Hier is uit privacyoverwegingen geen rekening mee gehouden in de selectie. Bij de selectie van de jongeren door de SSH was de achtergrond van de jongeren dus ook niet bekend. Als zij hier in de gesprekken zelf iets over kwijt wilden, dan was hier ruimte voor.

In de afgelopen zes maanden waren er volgens Academie van de Stad zestien goeie burens actief, waarvan ik er negen gesproken heb. Het aantal actieve goeie burens verandert continu, doordat er steeds goeie burens bijkomen of stoppen, bijvoorbeeld wanneer hun stage is afgerond. De goeie burens zijn random geselecteerd. Er is wel gelet op een gelijke man/vrouw verdeling. Zo is gesproken met vijf

vrouwelijke goeie buren en vier mannelijke goeie buren. Zes goeie buren woonde in huis met een jongere en drie goeie buren woonde op afstand van de jongere die ze begeleidden. Deze goeie buren woonde dus ook niet persé in een pand van de SSH.

Zodra de bewoners aan de SSH toestemming gaven voor deelname aan het onderzoek, heb ik ze gebeld voor het inplannen van een afspraak. Voor het verkrijgen van deze participanten bestond afhankelijkheid van de SSH, omdat zij in het bezit zijn van de persoonsgegevens van deze bewoners en deze niet zomaar gedeeld kunnen worden. In eerste instantie was het idee van iedere groep acht mensen te spreken, maar onder de groep goeie buren en onder de experts heb ik uiteindelijk iemand extra kunnen spreken, waardoor ik op negen participanten per groep ben uitgekomen. Alle goeie buren die aangaven deel te nemen aan het onderzoek, hebben ook daadwerkelijk deelgenomen. Van de negen jongeren die uiteindelijk toe hadden gezegd mee te willen doen aan het onderzoek, zijn er uiteindelijk zeven geïnterviewd, doordat twee jongeren niets meer hebben laten horen. Er is toen niet verder gezocht naar nieuwe participanten, doordat niet meer participanten via de SSH aangaven mee te willen doen aan het onderzoek. Het nadeel van deze manier van selectie is dat mogelijk alleen participanten deel hebben genomen aan het onderzoek met een uitgesproken mening over het onderwerp. Het risico hiervan is dat dit een scheve representatie van de totale populatie kan laten zien. Dit komt verder aan bod in de volgende paragraaf.

4.4. Validiteit en betrouwbaarheid

Validiteit houdt in dat een onderzoeker daadwerkelijk onderzoekt wat hij of zij beoogt te onderzoeken (Boeije, 2010, p. 169). Binnen dit onderzoek is het hierom van belang geweest, dat de gemaakte topic lijsten in lijn lagen met de onderzoeksvragen en de literatuur over het onderwerp, zodat in de interviews dat gevraagd zou worden op een manier waarmee uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord zou kunnen worden. Een onderzoek is betrouwbaar wanneer het onderzoek onder dezelfde methodes nogmaals uitgevoerd zou kunnen worden en hier nagenoeg hetzelfde resultaat uitkomt (Boeije, 2010, p. 169). Hierbij zouden de resultaten niet afhankelijk moeten zijn van de timing van het onderzoek (Bryman, 2008). In de paragraaf over dataverzameling werd al kort genoemd dat tijdens dit onderzoek rekening gehouden diende te worden met de coronaregels tijdens het afnemen van de interviews. Deze coronaregels hebben niet alleen impact gehad op de uitvoering van dit onderzoek, maar ook op de implementatie van gemengd wonen projecten waar juist vaak wordt ingezet op sociale interactie en community building. Vooral in de gesprekken met deelnemers van het project 'Goeie Buur' kwam bijna ieder gesprek corona aan bod. Dit betekent ook dat juist de timing van dit onderzoek de resultaten enigszins zal vertekenen. Hier dient rekening mee gehouden te worden tijdens het lezen hiervan.

De random selectie van goeie buren heeft ook invloed op de validiteit en betrouwbaarheid, doordat hierdoor niet bekend is of de participanten binnen dit onderzoek representatief zijn voor de gehele groep goeie buren. Wanneer het onderzoek nogmaals uitgevoerd zou worden, zouden andere verhalen naar voren kunnen komen. Na negen goeie buren gesproken te hebben, bereikte ik wel een punt van verzadiging, nadat eigenlijk continu dezelfde belemmerende en faciliterende factoren naar voren kwamen in gesprekken met participanten. Ondanks dat de selectie bij experts en jongeren niet volledig random was, is ook hier een punt van verzadiging bereikt.

4.5. Ethiek

Ethiek is een belangrijk thema geweest binnen dit onderzoek, doordat een kwetsbare groep onderdeel was van de onderzoekspopulatie, namelijk de jongeren afkomstig uit de zorgtrajecten. Om hier rekening mee te houden, is eerst contact opgenomen met de verschillende zorgpartijen om te vragen of zij bezwaar zouden hebben tegen benadering van de jongeren voor dit onderzoek. Nadat hier geen bezwaar tegen kwam heeft een medewerker van de SSH contact opgenomen met bovengenoemde selectie aan bewoners om te vragen of hun telefoonnummer met mij gedeeld mocht worden. Wanneer zij hiervoor toestemming gaven, zocht ik telefonisch contact met hen op om te vragen of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Hierbij zijn het doel en de aard van het onderzoek toegelicht, zodat de bewoners op de hoogte zouden zijn van hetgeen waarvoor het onderzoek gebruikt zou worden (Boeije, 2010).

De gegevens van zowel de studenten als de jongeren zijn niet gedeeld of verspreid en binnen het onderzoek zijn de participanten geanonimiseerd om hun privacy te waarborgen (Boeije, 2010). Ook hebben de bewoners een toestemmingsformulier getekend voorafgaand aan het gesprek, zodat de deelnemers zich bewust waren van het feit dat het gesprek opgenomen zou worden en dat zij op ieder moment konden stoppen met deelname aan het onderzoek. In principe zijn alle namen van de experts op het gebied van gemengd wonen ook geanonimiseerd tenzij door hen werd aangegeven geen bezwaar te hebben tegen het delen van hun naam. Binnen het onderzoek is gehouden aan de afspraken die hierover gemaakt zijn.

Doordat jongeren uit zorgtrajecten soms een heftige jeugd hebben gehad, werd aan hen overgelaten wat ze hier wel of niet over wilden vertellen. Er is niet specifiek gevraagd naar wat zij meegemaakt hebben, maar meer open, bijvoorbeeld waar ze hiervoor woonden of waarom ze binnen het project 'Goeie Buur' zijn komen wonen. Jongeren konden er dan zelf voor kiezen wat ze met mij wilden delen. Sommige jongeren waren hier opener in dan anderen.

4.6. Data-analyse

De gehouden interviews zijn na toestemming van de participanten opgenomen en getranscribeerd. Vervolgens zijn deze transcripten in Nvivo geïmporteerd en gecodeerd. In eerste instantie is open gecodeerd waarbij dichtbij de letterlijke uitspraken van participanten gebleven is. Hierbij is in het bijzonder gelet op alle concepten die terugkwamen in de literatuur. Echter, is tijdens het proces van open coderen ook gelet op uitspraken buiten de literatuur, juist om te zien of er in de gesprekken ook onderwerpen belangrijk bleken die in het theoretisch kader onbesproken zijn gebleven.

Vervolgens, is meer interpretatie gegeven aan de codes door het gebruik van axiaal coderen. Axiaal coderen is een abstract proces waarbij connecties gemaakt worden tussen thema's en categorieën (Boeije, 2010, p. 108). Tijdens het axiaal coderen is erop gelet dat deze thema's zijn teruggekoppeld naar concepten uit de theorie om de relatie met de literatuur binnen de resultatensectie te kunnen maken. Enerzijds is hierbij gecodeerd op meer algemene ervaringen waar anderzijds een onderverdeling is gemaakt tussen de drie componenten van sociale cohesie; sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie. Tijdens het axiaal coderen kwam echter snel naar voren dat er in de praktijk veel overlap bestaat tussen de drie componenten van sociale cohesie (sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie). Om deze reden is besloten de drie componenten van sociale cohesie gezamenlijk te bespreken binnen het resultatenhoofdstuk. Het

volgende hoofdstuk bespreekt de resultaten die zijn voortgekomen uit het gebruik van bovenstaande methodiek.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de eerder genoemde onderzoeksvragen. In 5.1. worden eerst de ervaringen van experts op het gebied van gemengd wonen belicht met betrekking tot sociale cohesie. In 5.2. wordt gefocust op deelnemers van het project 'Goeie Buur'. Hierbij vindt interactie plaats tussen deelnemende jongeren afkomstig uit zorgtrajecten en studenten die deelnemen aan het project als 'Goeie Buur' door hen perspectieven naast elkaar te bespreken. Ook wordt gekeken in hoeverre sprake is van sociale cohesie door te kijken hoe het project bijdraagt aan de versterking van het sociaal netwerk en de sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten en de sociale inclusie binnen studentenhuizen. Ten slotte worden in 5.3. belemmerende en faciliterende factoren besproken met betrekking tot sociale cohesie binnen gemengd wonen projecten. In dit hoofdstuk komen de verschillende perspectieven van alle participanten van het onderzoek samen.

5.1. Het brein achter gemengd wonen

Op 2 april parkeer ik mijn fiets bij één van de zorginstellingen die meewerkt binnen het project 'Goeie Buur' voor een van de weinige fysieke interviews die heeft plaatsgevonden tijdens dit onderzoek. Ik word verwelkomd door een enthousiaste stagiaire die mij een rondleiding geeft door het pand en een omliggende woning. Ze laat mij de tuin zien waar gerookt mag worden tot een bepaalde tijd en de woonkamer waar een aantal jongeren chillt op de bank. Via een smalle wenteltrap betreden we de eerste verdieping waar de verschillende slaapkamers van de jongeren gelegen zijn. Er is een aparte verdieping voor de jongens en een aparte verdieping voor de meisjes. De kamers zijn op het moment leeg. Na de rondleiding neem ik plaats in een vergaderruimte met een kopje koffie in afwachting van mijn participant voor het gesprek. Zodra hij zijn lunch op heeft, kan het interview van start gaan.

Bovenstaande veldwerknootie is een beschrijving van één van de zorginstellingen waar jongeren tijdelijk verblijven voordat ze het project 'Goeie Buur' instromen en dus in één van de wooncomplexen van de SSH komen te wonen. Duidelijk is geworden dat een hoop verschillende instanties en organisaties met elkaar samenwerken om gemengd wonen projecten te kunnen realiseren. Bijna altijd is er een driehoeksverhouding tussen een woningcorporatie, verschillende zorginstanties en de gemeente om de verschillende initiatieven te kunnen realiseren. Binnen deze driehoeksverhouding is de woningcorporatie verantwoordelijk voor de huisvesting, de zorgpartijen zijn verantwoordelijk voor het aanbieden van (ambulante) zorg waar nodig en de gemeente ziet erop toe dat bepaalde aantallen mensen vanuit verschillende doelgroepen een dak boven hun hoofd krijgen. De experts die aan het woord komen binnen dit onderzoek, waren vaak nauw betrokken bij de opzet van verschillende bestaande en toekomstige projecten. Eén medewerker van een zorgpartij en wederom een initiatiefnemer van verschillende gemengd wonen projecten, geeft de volgende definitie van gemengd wonen, wanneer gevraagd wordt wat hij hieronder verstaat. De opvattingen van andere respondenten komen grotendeels overeen met de definitie die hij geeft:

“Met gemengd wonen denk ik dat we bedoelen ‘mensen met een verschillende achtergrond waarbij je mensen zonder rugzak en mensen met rugzak bij elkaar laat wonen.’” (Expert 2, medewerker zorgpartij)

Deze uitspraak bevestigt hetgeen dat ook vaak in de literatuur genoemd wordt over gemengd wonen projecten, namelijk het onderscheid dat gemaakt wordt tussen 'vragende' en 'dragende' bewoners (van

der Velden et al., 2017; van Klaveren et al., 2018). Eén van de experts geeft echter aan dit onderscheid niet te willen maken tussen vragende en dragende bewoners, want, zoals hij aangeeft:

“In onze optiek is iedereen én vrager én drager. Iedereen hoe beperkt ook, heeft wat te bieden.”
(Guido de Ruiter, zelfstandig adviseur en procesmanager Wonen-Welzijn-Zorg)

Bovenstaand idee is gebaseerd op het idee van wederkerigheid als basis voor opbouw van sociaal kapitaal, wat ook terugkomt in de theorie over sociale cohesie. Dit betekent dat bewoners elkaar hulp bieden waar nodig, afgestemd op hun eigen vermogen. Dit is in lijn met de term ‘equity’, zoals besproken in de theorie, waarbij iedereen doet wat hij of zij kan (Galster, 2007; Fainstein, 2012). Iedereen binnen een gemengd wonen project kan dus op een eigen manier en naar eigen kunnen zijn of haar steentje bijdragen aan het project.

5.1.1. Doelstellingen

In steden door het hele land wordt de laatste tien jaren geëxperimenteerd met vormen van gemengd wonen, doordat dit een redelijk nieuw concept is. Zo geeft een van de experts aan dat het model van gemengd wonen in 2011 nog niet bestond vanuit de zorg (Expert 2, medewerker zorgpartij). Vooral de toenemende taakstelling van statushouders en mensen uitstromend vanuit zorgpartijen heeft het model van gemengd wonen aangewakkerd, doordat de leefbaarheid in bepaalde wijken achteruit liep (Expert 3, medewerker woningcorporatie). Dit is in lijn met het bestaande beeld dat het isoleren van kwetsbare groepen mensen een negatieve uitwerking kan hebben op de buurt, door de buurteffecten waarmee dit gepaard gaat (Musterd et al., 2003). Op microniveau wordt daarom gekozen voor gemengd wonen, doordat kwetsbare groepen mensen dan wonen met een positief rolmodel waaraan zij zich zouden kunnen optrekken. Dit zou ten goede komen van de leefbaarheid in een wijk, als aangegeven door een van de respondenten. Binnen de gesprekken met experts komen ook andere doelstellingen van gemengd wonen projecten naar voren. Veel van de genoemde doelstellingen van de verschillende projecten overlappen met de operationalisering van sociale cohesie binnen dit onderzoek. ‘Harmonie’, ‘verbinding’, ‘sociale samenhang’ en ‘verbondenheid’ zijn termen die experts associeerde met de term sociale cohesie. Uit de eerder gebruikte definitie van sociale cohesie, blijkt dat aspecten hiervan overeenkomen met hoe experts sociale cohesie in de praktijk omschrijven. Voorbeelden hiervan zijn ‘hangs together’, ‘fit in’, en ‘contribute to society’s collective project and well-being’ (Kearns & Forrest, 2000, p. 996). Doelstellingen zijn dus bij veel gemengd wonen projecten daadwerkelijk gericht op bevordering van sociale cohesie. De vraag die dit oproept is op welke manier gemengd wonen hieraan bij kan dragen, de vraag die ook centraal staat binnen dit onderzoek. Voordat hierop wordt ingegaan, wordt ook een andere benadering belicht, aangezien verschillende experts ook hebben aangegeven dat sociale cohesie niet altijd de hoofddoelstelling binnen een project is. Het welbevinden van de bewoners staat doorgaans op nummer één. Idealiter is er sprake van samenhang tussen bewoners, maar een project kan volgens sommige respondenten ook als een succes worden beschouwd als bewoners op een fijne manier naast elkaar wonen, zonder naar eigen zeggen ‘de deur bij elkaar plat te lopen’.

“Je hoeft niet de deur plat te lopen bij elkaar om toch inderdaad wel goed met elkaar te kunnen samenleven. Ik denk dat sociale cohesie soms ook wel, met elkaar streven van ‘dat moet zo optimaal mogelijk zijn’, terwijl ik denk ‘ja wat is er nou echt mis aan als mensen wel heel fijn leven in een complex zonder dat je echt inderdaad die sociale contacten heel erg opzoekt’, dat

hoeft niet altijd zo te zijn. Het is niet specifiek een vereiste van 'als die sociale cohesie echt heel goed is, dan is het een geslaagd project'." (Expert 4, medewerker woningcorporatie)

Ondanks dat sociale cohesie dus niet binnen ieder project tot de hoofddoelstellingen behoort, wordt er binnen dit soort gemengd wonen projecten wel vaak uitgedaagd meer te doen dan enkel het aanbieden van een woning, zoals eerder ook genoemd werd. Succes van verschillende projecten wordt enerzijds bepaald door pragmatische aspecten als 'huurbetaling' en 'overlast' en anderzijds door het meer sociale aspect, waarbij de ambitie bestaat een 'actieve gemeenschap' of 'community' op te bouwen binnen een wooncomplex waarbij interactie plaatsvindt tussen bewoners (Expert 1, medewerker woningcorporatie). Zoals naar voren komt, spelen veel gemengd wonen projecten in op het tot stand komen van sociale cohesie. De vraag die dit oproept, is op welke manier gemengd wonen hieraan bij kan dragen. Er zijn verschillende factoren waarop wordt gelet. In de volgende paragraaf zullen eerst doelgroepen, de verhouding tussen deze doelgroepen en de samenstelling van bewoners besproken worden.

5.1.2. De 'Magic Mix'

De eerder genoemde toenemende taakstelling brengt volgens respondenten twee uitdagingen met zich mee. Enerzijds, het tegemoetkomen van de vastgestelde taakstelling voor het huisvesten van allerlei mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang zoals ex-daklozen, ex-gedetineerden, mensen met dimensie of verstandelijke beperkingen en mensen die uitstromen uit GGZ instellingen, uit de jeugdzorg of de vrouwenopvang, maar ook statushouders en ongedocumenteerden die tezamen een hoop verschillende doelgroepen met zich meebrengen. Anderzijds, vraagt deze toenemende taakstelling ook om een nieuwe insteek vanuit corporaties om op deze meer kwetsbare doelgroepen in te kunnen spelen. Een van de medewerkers van een woningcorporatie is zich ervan bewust dat de leefbaarheid van een wijk achteruit kan gaan, wanneer enkel wordt gefocust op het huisvesten van de eerder genoemde doelgroepen:

"Ik ben persoonlijk ook echt een believer dat wij als corporatie steeds meer in dat maatschappelijk domein gaan opereren, want wij kunnen niet meer zeggen 'wij zijn alleen van de stenen', dat kan niet met de kwetsbare doelgroepen, met de aantallen die we moeten huisvesten." (Expert 3, medewerker woningcorporatie)

Uit de verschillende gesprekken met experts blijkt dat er geen pasklaar model bestaat voor het opereren binnen dit maatschappelijk domein dat toepasbaar zou zijn op iedere vorm van gemengd wonen, doordat er allerlei factoren meespelen die bijdragen aan het bevorderen van sociale cohesie afhankelijk van de doelgroep van het specifieke project. Verschillende doelgroepen vragen om een verschillende 'gereedschapskist', zo zullen voor senioren namelijk andere zaken geregeld moeten worden dan voor studenten, evenals voor jongeren afkomstig uit de zorg (Expert 3, medewerker woningcorporatie). Naar voren komt dat voornamelijk jongere doelgroepen om meer aandacht vragen. Volgens een van de experts is dat logisch, want:

"Ze moeten natuurlijk volwassen worden met alles wat daarbij komt kijken en dat is nogal wat tegenwoordig." (Erik Patist, adviseur leefomgeving projecten).

Jongeren die vanuit de zorginstellingen uitstromen hebben vaak lange tijd doorgebracht in de zorg, waardoor zij hier ook wel eens klaar mee zijn. Dit kan zorgmijndend gedrag opleveren, waarbij deze jongeren soms moeilijk te bereiken zijn en afspraken niet altijd nakomen. Dit vraagt om meer inzet

vanuit de verschillende zorgpartijen en de corporaties (Erik Patist, adviseur leefomgeving projecten). Hierbij wordt in de praktijk op verschillende manieren op ingespeeld. Zo worden mensen waarbij het misschien wel de verkeerde kant opgaat, direct eruit gepikt om te kijken wat er verbeterd moet worden om erger te voorkomen. Ook worden afspraken gemaakt met gemeentes om buurtteams toegankelijker te maken om contact laagdrempeliger en beter bereikbaar te maken. Verschillende experts geven ook aan dat ook de mutatiegraad onder studenten en jongere bewoners hoger ligt:

“Dat betekent dat mensen snel ook weer doorverhuizen naar een andere plek en dan zie je dat een woonvereniging vaak heel veel moeite heeft om de dingen staande te houden en heb je nog meer een professionele kracht nodig die daar altijd is en die weet ‘oh maar dit hebben we zo afgesproken en zo gaan we het doen’.” (Expert 3, medewerker woningcorporatie)

Deze hoge mutatiegraad vermoeilijkt het tot stand komen van sociale cohesie binnen een wooncomplex, doordat bewoners minder lang op één plek wonen en daardoor minder tijd en energie zullen steken in het creëren van een samenhangende gemeenschap. Er is dus sprake van jongeren met diverse achtergronden welke vaak samen wonen met studenten of werkende jongeren die relatief kort op een plek blijven wonen. Uit de gesprekken met experts blijkt dat er wordt nagedacht over welke verhouding van deze verschillende bewoners de juiste is om samenhang tussen bewoners tot stand te laten komen. Deze verhouding tussen ‘dragende’ en ‘vragende’ bewoners wordt in veel projecten deels afgestemd op de taakstelling bepaald vanuit de gemeente. Respondenten gaven aan dat dit aandeel aan ‘vragende bewoners’ vaak tussen de vijftientig en vijftig procent ligt, afhankelijk van de doelgroep. Verder blijkt uit de gesprekken met verschillende experts dat dit percentage bij projecten met statushouders eerder rond de vijftig procent ligt, waar dit bij doelgroepen afkomstig uit zorgtrajecten eerder rond de dertig procent ligt te liggen (Expert 1, medewerker woningcorporatie; Expert 4, medewerker woningcorporatie). Dit heeft dus enerzijds te maken met de vastgestelde taakstelling, maar anderzijds ook met de ‘zwaarte’ van de doelgroep. Er zijn ook projecten waar per mutatie wordt gekeken wat voor soort bewoner het beste past binnen de vrijgekomen woning. Zo geeft Guido de Ruiter aan:

“Hoe is het contact tussen mensen, dat is heel bepalend, dus we kijken wanneer er een mutatie is, als er iemand weggaat, wat is op dit moment in deze fase op deze verdieping voor nieuwe bewoners het beste hierbij past? Dus echt individueel maatwerk.” (Guido de Ruiter, zelfstandig adviseur en procesmanager Wonen-Welzijn-Zorg)

Aan de kant van ‘dragende bewoners’ kan geselecteerd worden op een zo goed mogelijke match te vinden met de huidige bewoners. Alle experts noemen ook dat dit wordt gedaan. Zo moeten deze ‘dragende bewoners’ vaak een motivatiebrief schrijven en langs komen op een soort sollicitatiegesprek. Vanuit het gemengd wonen project wordt dan bepaald of deze persoon enkel op zoek is naar een woning of echt bereid is om energie te steken in het project en voornamelijk in de bewoners binnen het project. ‘Vragende bewoners’ kunnen meestal niet geselecteerd worden, doordat zij uitstromen vanuit de zorg of vanuit het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers). Hierdoor weet je niet altijd van te voren of er sprake is van een match.

Al met al, zijn er dus verschillende zaken om rekening mee te houden in het verkrijgen van de ‘magic mix’ die moet leiden tot sociale cohesie binnen een woning. Er moet voldaan worden aan de taakstelling vanuit de gemeente en ingespeeld worden op de doelgroepen binnen die taakstelling. Verder moet een juiste verhouding gekozen worden tussen verschillende doelgroepen. Ten slotte, is er nog de selectie aan de kant van ‘dragende bewoners’ om ervoor te zorgen dat bewoners binnen een

project komen wonen die hier ook daadwerkelijk tijd en energie in willen steken. Wanneer dit niet het geval is, zullen bewoners namelijk sneller tijd doorbrengen in hun eigen kamer of woning, waardoor in mindere mate interactie plaatsvindt met de medebewoners. Dit belemmert het tot stand komen van sociale cohesie binnen het complex.

5.1.3. Het ontwerpen van ontmoeting

Binnen de verschillende gemengd wonen projecten die zijn besproken, blijkt dat er op verschillende manieren bijgedragen kan worden aan sociale cohesie. Binnen deze projecten bestaat een continue wisselwerking tussen de drie componenten van sociale cohesie, waarin de verschillende projecten bijdragen aan het vergroten van het sociale netwerk, sociale mobiliteit versterken en sociale inclusie binnen een complex bevorderen. Een initiatiefnemer van een kleinschalig gemengd wonen project noemt een voorbeeld van iemand waarbij al deze drie componenten door deelname aan het project versterkt zijn:

“Hij spreekt een stuk beter de Nederlandse taal. Je ziet hem eigenlijk ook gewoon weer mens worden en dat hij sport nou samen met een student, en ze doen spelletjes samen. Zijn netwerk is gewoon veel breder aan het worden.” (Expert 5, initiatiefnemer gemengd wonen project)

Bovenstaande quote illustreert ook de overlap tussen de verschillende termen, die in de praktijk duidelijk naar voren komt. In onderstaande beschrijving van de bijdrage van gemengd wonen aan sociale cohesie blijkt dan ook dat de drie componenten hand in hand met elkaar gaan en daarom gezamenlijk besproken worden.

Zoals Bolt & Torrance (2005) schrijven, maar wat ook uit de gesprekken met experts blijkt, is dat sociale interactie, sociaal contact of ontmoeting minimaal nodig is voor het opbouwen van een sociaal netwerk binnen een wooncomplex en daarmee voor het ontstaan van sociale cohesie. Zodra bewoners in de verleiding komen zich te verstoppen achter de voordeur en in de anonimiteit geraken, zal het netwerk van deze bewoners niet uitbreiden en hiermee geen samenhang ontstaan tussen de verschillende bewoners binnen een complex. Op het stimuleren van dit sociaal contact wordt daarom de nadruk gelegd binnen de meeste projecten. Zo geeft een medewerker van een zorgpartij, die ook initiatiefnemer is van meerdere gemengd wonen projecten, in lijn met andere respondenten aan:

“Het model (van gemengd wonen) is erop gericht dat je niet om de ontmoeting heen kan.”
(Expert 2, medewerker zorgpartij)

Het ‘ontwerpen van ontmoeting’, zoals een andere expert dit noemt, staat centraal binnen de meeste gemengd wonen projecten (Expert 3, medewerker woningcorporatie). Bovenstaande expert geeft hierbij namelijk aan dat mensen het maar een beperkte tijd volhouden elkaar te ontmoeten zonder contact te maken. Door elkaar maar vaak genoeg te ontmoeten, zal dus na enige tijd enige vorm van sociaal contact ontstaan (Expert 2, medewerker zorgpartij).

Het hebben van een gemeenschappelijk doel of gemeenschappelijke normen en waarden binnen een gemengd wonen project kan een handige methode zijn om dat sociale contact tot stand te laten komen, doordat bewoners samen bezig zijn en daardoor ook samen dienen te werken en met elkaar interacteren. Eén van de medewerkers van een woningcorporatie zag dit in de praktijk:

“Wat wij wel echt zien is dat het heel verbindend werkt als bewoners een gemeenschappelijk doel hebben. Dat heb je heel erg gezien bij X. Zij zijn er allemaal tegelijk komen te wonen. Ze zijn bijvoorbeeld gaan bouwen op dat festivalterrein. Dat heeft zoveel verbinding gegeven, en naarmate dat project langer bestond en het minder, weet je, en dat gemeenschappelijke doel eigenlijk een beetje al vervuld was, daar werd de community minder sterk.” (Expert 1, medewerker woningcorporatie)

Ondanks dat ontmoeting een belangrijke factor blijkt voor ontstaan van samenhang tussen bewoners, heeft een deel deze ontmoeting zich ook verplaatst naar de digitale wereld. Zo worden Whatsapp groepen veelal gebruikt voor het initiëren van fysiek contact en het controleren van elkaars gedrag. Een medewerkster van een woningcorporatie laat zien dat Whatsapp groepen één manier is om onderdeel te zijn van het sociale verkeer binnen een wooncomplex:

“Ja, er zijn gewoon heel veel actieve WhatsApp groepen bijvoorbeeld, van: “wie gaat er weer bier drinken vanavond? Wie gaat er mee picknicken?”. Studiemiddagen, Pubquiz, allemaal activiteiten die wel online geïnitieerd worden. En ze spreken elkaar online ook wel aan op gedrag. Wanneer ze zien dat er heel veel afval rond de container ligt, komt daar ook een berichtje op social media, zo van: “jongens hallo, wie doet dit, en wie ruimt dit op?”. Dat is eigenlijk wel een hele belangrijke plek voor die bewoners.” (Expert 1, medewerker woningcorporatie)

Hieruit kan opgemaakt worden dat een Whatsapp groep gezien kan worden als een manier van sociale controle om toe te zien op de gemeenschappelijke normen en waarden binnen een wooncomplex (Bolt & Torrance, 2005; Kearns & Forrest, 2000). Deze digitale shift illustreert dat (woon)gemeenschappen meer vrijere vormen hebben aangenomen en niet altijd plaatsgebonden zijn. Bewoners kunnen immers met elkaar in contact staan zonder dat zij op eenzelfde plek aanwezig hoeven te zijn. Sampson (2012) noemt dit ook wel ‘liberated communities’. Echter, komt ook naar voren dat de directe woonomgeving invloed heeft op het sociale netwerk van kwetsbare groepen. Door uitbreiding van dit sociale netwerk kan ook sociale mobiliteit van ‘vragende bewoners’ versterkt worden. Binnen dit sociale netwerk kunnen zich namelijk rolmodellen voordoen die het mogelijk maken bewoners op sociaal gebied te doen groeien (Musterd & Andersson, 2006). Verschillende experts op het gebied van gemengd wonen illustreren deze versterking van zowel het sociale netwerk als de sociale mobiliteit van vragende bewoners door om te gaan met ‘normale mensen’, die zich in dit geval voordoen als een positief rolmodel:

“Je gaat met normale mensen om, dus dan ga je ook om je heen zien, dat werkt als voorbeeld voor je, van wat er nodig is om verder te komen in het leven. Is dat altijd maar een grote bek hebben of betekent dat bijvoorbeeld ‘goh ik hoor hoe die jongen gesprekken heeft aangepakt bij sollicitaties enzovoorts’, dus dan gaat er een andere wereld voor je open, dan de wereld waar je uit komt.” (Expert 2, medewerker zorgpartij)

De jongeren waaraan bovenstaande expert refereert, hebben vaak lange tijd in instellingen doorgebracht met andere jongeren die ook worstelen met bepaalde problemen. Hierdoor zijn zij soms andere manieren van communiceren en problemen oplossen gewend. Bovenstaande uitspraken onderstrepen het idee dat buurteffecten, en in dit geval de directe woonomgeving, invloed hebben op het (sociale) leven zoals dit naar voren komt in de theorie (Galster, 2012). Op het macroniveau van buurten zouden negatieve buurteffecten het leven van individuen kunnen verslechteren, doordat een positief rolmodel ontbreekt. Dit lijkt zich te vertalen naar het microniveau binnen een wooncomplex.

Ondanks dat idealiter sprake is van sociale cohesie binnen de verschillende gemengd wonen projecten, verkeren experts niet in de illusie dat er sprake is van sociale interactie tussen alle deelnemers binnen het gemengd wonen project. In de realiteit kun je het met de één nou eenmaal beter vinden als met de ander. Guido de Ruiter bevestigt dit met de volgende uitspraak:

“We geloven er niet in dat al die zeventig mensen hetzelfde contact met elkaar hebben hoor, want er ontstaan natuurlijk gewoon vriendschappen en er zijn ook mensen die zeggen van ‘gadverdamme wat een ongelooflijke eikel is dat’, ja het is net het gewone leven.” (Guido de Ruiter, zelfstandig adviseur en procesmanager Wonen-Welzijn-Zorg)

Al met al, blijkt enerzijds dat gemeenschappen flexibelere vormen hebben aangenomen door het toenemende belang van digitale platforms. Anderzijds blijft de directe woonomgeving een belangrijk rol spelen door de directe rolmodellen die zich hierbinnen kunnen voordoen. Ondanks dat het nauwelijks voorkomt dat iedereen met elkaar omgaat, lijkt het inzetten van een sociale mix op microniveau bevorderlijk voor het stimuleren van sociale cohesie tussen, op zijn minst, een deel van de bewoners.

5.2. Beter een ‘Goeie Buur’ dan een verre vriend

Op donderdagmiddag 8 april beklim ik een ijzeren brandtrap welke mij naar de ingang van een omgebouwd kantoorpand leidt welke is omgetoverd tot studentenhuis. Er wordt open gedaan door één van de studenten in het pand en zo bevind ik mij in de ruime keuken met een aansluitende woonkamer. Mijn participant staat nog even een eitje te bakken en wijst mij naar het Senseo apparaat waar ik een kopje koffie kan zetten. Ik neem plaats aan de lange tafel waar van alles op ligt van een taart tot aan gebruikte theezakjes. Het tafeltje in de woonkamer wordt overeind gehouden door lege bierkatten en in de kast staan twee halfvolle flessen witte wijn. Het is niet veel anders dan bij mij thuis. De wasmachine draait op volle toeren en de afzuigkap blijft luidruchtig doorruizen na een paar vergeefse pogingen deze uit te krijgen. Mijn participant en ik laten het maar even voor wat het is. Haaks op de keuken en woonkamer bevindt zich een gang met deuren waar de tien kamers van de verschillende huisgenoten aan gelegen zijn.

Bovenstaande sfeerimpressie beschrijft een regulier studentenhuis dat wordt bewoond door zowel studenten als jongeren afkomstig uit zorgtrajecten. Binnen dit huis wonen twee goeie burens die bewust hebben gekozen voor deelname aan het project, twee jongeren die geplaatst zijn binnen het project en zes huisgenoten die niet bewust hebben gekozen voor het wonen binnen een gemengd wonen project. Dit leidt er in veel gevallen toe dat er een hechtere band ontstaat tussen de jongeren en hun goeie buur, dan met de rest van de huisgenoten. Jongeren en studenten hebben meestal een andere motivatie om deel te nemen aan het project ‘Goeie Buur’. De hoofdmotivatie voor deelnemende jongeren aan het project ‘Goeie Buur’ is het versneld toegang krijgen tot een woning. Zoals één van de respondenten simpelweg antwoord op de vraag waarom hij heeft deelgenomen aan het project ‘Goeie Buur’ met *“Ik had geen huis”* (Jongere 5). Voor sommige jongeren is het gekoppeld worden aan een goeie buur daarom meer een ‘moetje’, omdat dit één van de voorwaarden is om vervroegd in aanmerking te komen voor een woning binnen een SSH pand. De groep jongeren die deelneemt aan het project Goeie Buur, is een hele heterogene groep waarin iedereen een verschillende achtergrond heeft. Er zaten jongeren tussen die op jonge leeftijd gevlucht zijn van de situatie in hun land van herkomst, maar ook jongeren

die dakloos zijn geweest of voor lange tijd in groepen hebben gewoond binnen zorginstellingen om verschillende redenen. Door deze verschillen in achtergrond verschillen de verlangens en behoeftes onder deze groep in wat zij zoeken in hun nieuwe woonsituatie. Zo noemen veel jongeren idealiter in een studio te wonen, doordat ze bijvoorbeeld al voor lange tijd samen hebben gewoond met andere jongeren binnen verschillende zorginstellingen. De jongeren die wel in een kamer wonen, vinden dit echter geen probleem, doordat ze weten dat het voor een tijdelijke periode van vijf jaar is. Ook zijn ze in veel gevallen blij überhaupt een dak boven hun hoofd te hebben.

Studenten hebben vaak een andere motivatie om deel te nemen aan het project 'Goeie Buur'. Er zijn verschillende vormen waarin een student mee kan doen aan het project, namelijk als vrijwilliger of als stagiair. Dit bepaalt ook de motivatie vanuit de student. De eerste groep studenten zocht al langere tijd naar een vrijwilligersproject of heeft eerder gewerkt als vrijwilliger met de gedachte iets positiefs te kunnen bijdragen aan de samenleving. Een groot deel van de studenten die deelneemt aan het project 'Goeie Buur' volgt een sociale opleiding zoals *Social Work* of Psychologie. Het tweede deel van de studenten is aangesloten bij het project, omdat zij voor hun opleiding een stage moeten volgen. Dit betekent ook dat zij dus tegenover hun opleiding een aantal uren moeten verantwoorden dat zij zich hebben beziggehouden met het project. Studenten die deelnemen aan het project 'Goeie Buur' - op sommige vrijwilligers na - worden gecompenseerd in de vorm van een huurvoorrang of een stagevergoeding. Bij de selectie van studenten voor het project 'Goeie Buur' wordt gelet op intrinsieke motivatie voor deelname aan het project, zodat de eerder genoemde huurvoorrang niet de hoofdmotivatie is voor deelname aan het project. Bolt & Pierik (2019) geven ook aan dat het selecteren van bewoners met intrinsieke motivatie voor participatie binnen het gemengd wonen project een belangrijke factor is in het stimuleren van sociale interactie. Veel van de goeie burens die ik heb gesproken, gaven ook echt aan toenadering te zoeken bij hun jongeren door een bepaald verantwoordelijkheidsgevoel dat zij hadden.

5.2.1. De bijdrage aan sociale cohesie binnen 'Goeie Buur'

Het doel van het project 'Goeie Buur' is zoals eerder besproken, het bieden van handvatten voor uitbreiding van het sociale netwerk, zodat de jongeren binnen vijf jaar stappen kunnen zetten op hun sociale ladder (SSH, z.d.). Verder beoogt het project 'Goeie Buur' dat jongeren uit het zorgtraject onderdeel worden van het studentenhuis waarin zij terecht komen. In de praktijk verschilt het in hoeverre deze handvatten voor uitbreiding van het sociale netwerk aangepakt worden. Zo gaven sommige jongeren aan veel te ondernemen met hun huisgenoten:

"We kijken Chateau Meiland. Ja dat kijken we altijd elke week kijken we dat dan terug."
(Jongere 6)

Terwijl er ook is gesproken met jongeren die minder behoefte leken te hebben aan het sociale netwerk binnenshuis.

"Ik ben eigenlijk meer op mezelf of ik ben op mijn kamer mijn eigen ding aan het doen. Als ik dan naar de keuken ga bijvoorbeeld, dat ik dan een beetje met ze klets enzo. Maar zoals ik al zei, buitenshuis ben ik met mijn eigen mensen." (Jongere 5)

Dit sluit aan bij wat sommige experts zeggen, namelijk dat jongeren die vanuit zorginstellingen uitstromen, vaak al voor lange tijd zorg hebben ontvangen vanuit zorginstanties. Hierdoor zitten deze jongeren niet altijd te wachten op 'bemoeienis' van buitenaf. Dit kan ook te maken hebben met het

matching proces. Momenteel wordt een jongere gekoppeld aan een student op basis van interesses of karaktereigenschappen. De goeie buur en de jongere ontmoeten elkaar voor een gesprek en de goeie buur kan dan aangeven hiermee verder te willen gaan of niet. De goeie buur 'kiest' dus voor de jongere, waar de jongeren niet zoveel te kiezen hebben, zoals blijkt uit gesprekken met participanten. Sommige goeie burens lijken het aan te voelen dat jongeren niet altijd intrinsiek gemotiveerd zijn om de interactie op te zoeken met de goeie buur:

“Ja eerlijk gezegd had ik verwacht dat die jongeren echt zaten te springen om mijn aanwezigheid als het ware wat achteraf, logisch ook, viel dat wel tegen ... Ik merk dat ook bij andere goeie burens, het is altijd wel een soort van moeilijk om aan te voelen van ‘ben je gewent?’ In het begin heb je heel erg het gevoel dat iemand denkt ‘fijn ik heb een kamer en helaas hoor jij er ook bij.’”
(Goeie Buur 9)

De relatie met de jongere kan hierdoor als ongelijk aanvoelen wanneer alleen contact wordt opgezocht door de goeie burens en niet tot nauwelijks vanuit de aangesloten jongeren deelnemend aan het project.

Het sociale netwerk van jongeren kan binnen het project goeie buur op twee manieren uitgebreid worden. De huisgenoten van de jongeren kunnen dienen als uitbreiding van het sociale netwerk en/of de goeie buur kan een aanvulling bieden op het sociale netwerk van de jongere. Soms woont de goeie buur namelijk in huis bij de jongere en soms woont deze op afstand. Wanneer jongeren in huis wonen met studenten, lijkt dit sociale netwerk op een hele natuurlijke uitbreiding te worden (binnenshuis), terwijl contact tussen jongeren en een goeie buur op afstand soms meer geforceerd oogt. Zo omschrijft een van de jongere woonachtig op Mammoet het laagdrempelige sociale contact met haar ganggenoten en dus binnenshuis:

“Als je bijvoorbeeld ziek bent, of als je moet wachten op je Coronatest, dan kan je ook vragen of hun boodschappen doen. Dat doet iedereen dan heel graag.” (Jongere 1)

Overigens geven sommige goeie burens aan dat het ook intensief kan zijn om samen te wonen met de jongere die zij begeleiden, omdat de rol van goeie buur eigenlijk continu ‘aan’ staat en de ‘taakbeschrijving’ van deze goeie buur soms onduidelijk is. Een goeie buur dient als aanspreekpunt voor de rest van de huisgenoten, maar in de realiteit komt het hierdoor vaak voor dat de overige huisgenoten, die minder bekend zijn met het project, bij problemen met de jongere hiermee steeds naar de goeie buur gaan. Hierdoor krijgt de goeie buur soms meer de rol van ‘begeleider’, terwijl dit eigenlijk niet het doel van het project is en wat ook voor een ongelijkwaardige relatie met de jongere kan zorgen.

Ook onder deze groep participanten wordt aangegeven dat Whatsapp groepen worden gebruikt voor een stukje sociale controle om toe te zien op de informele gemeenschappelijke normen en waarden binnen een huis. Deze normen en waarden vertalen zich binnen het project meestal naar het hebben van gezamenlijke afspraken over het schoonmaken of coronaregels, zoals in de context ook kort genoemd werd of het checken van of het goed gaat met een specifieke bewoner:

“Je merkt dat mensen bezorgd worden of zeggen van ‘we zullen hem even appen waar die is. Je bent een soort familie met elkaar en dat merk je ook wel aan hoe je met elkaar omgaat.’” (Goeie buur 2)

Hieruit blijkt weer dat er sprake kan zijn van een gemeenschap of het gevoel van een gemeenschap zonder dat bewoners op dezelfde plaats hoeven te zijn. Dit illustreert hetgeen wat Sampson (2012) stelt, namelijk dat gemeenschappen enerzijds minder plaatsgebonden zijn geworden door het gebruik van sociale media kanalen, maar anderzijds wel belang ervaren van fysieke nabijheid. De kans is namelijk

groot dat de jongeren nooit in aanraking waren gekomen met de studenten met wie ze nu wel samenwonen. Whatsapp groepen kunnen een manier zijn bewoners te betrekken, maar door hieraan niet mee te doen, kan uitsluiting ook bevorderd worden. Een van de goeie burens vertelt dat de jongere die ze begeleid hier geen onderdeel van was:

“Als we eerlijk zijn, als je zo’n huis binnengaat met allemaal mensen, komt er als eerste een groepsapp. Als je daar dan al geen gebruik van maakt, gaat het naar mijn mening al mis.” (Goeie Buur 9)

Het niet meedoen aan gezamenlijke activiteiten, of in dit geval, een groepswhatsapp kan een wig creëren tussen de bewoners wat polariserend kan werken (Kearns & Forrest, 2000; OECD, 2011). Dit kan komen doordat de bewoners die wel participeren aan de gezamenlijke activiteiten, bezig zijn een collectieve identiteit te vormen, waar je als individu buiten valt door niet te participeren hieraan (Kearns & Forrest, 2000). Sommige jongeren geven aan dat het lastig kan zijn te participeren en meteen onderdeel te worden van een studentenhuus, vooral als iedereen elkaar al kent binnen het huis. Zo zijn er complete studentenhuizen overgeplaatst naar een nieuwe gang, waar dan één jongere kwam wonen afkomstig uit een zorgtraject (Jongere 6). Voor deze overplaatsing wordt gekozen vanuit de SSH, omdat dan een nieuw pand in zijn volledigheid vrijkomt voor gebruik van het project ‘Goeie Buur’. Dit is gunstig, omdat alle huisgenoten dan nog geselecteerd kunnen worden voor het project, zonder een jongere ergens random te hoeven plaatsen in een al samengesteld huis. In een samengesteld huis, bestaat namelijk al een collectieve identiteit onder de bestaande bewoners, waardoor het moeilijk kan zijn hier tussen te komen (Kearns & Forrest, 2000). Hierbij geeft een jongere ook aan dat de jongeren binnen dit project niet gauw op de voorgrond zouden treden binnen een huis of uit zichzelf initiatief zouden nemen voor het maken van sociaal contact (Jongere 6). Dit wordt ook genoemd door andere jongeren. Het kan daardoor sneller voorkomen dat jongeren buiten de boot vallen. Het lijkt voornamelijk lastig de jongeren te betrekken die in een studio wonen, doordat er nauwelijks sprake is van gedeelde faciliteiten, bestaat de noodzaak niet om ganggenoten te ontmoeten. Een van de goeie burens beschrijft een situatie waarbij de jongere die zij begeleidde, nauwelijks contact had met ganggenoten.

“Bij dat ene meisje ontstond er toch wel de sfeer dat, ze was niet bang om naar de gemeenschappelijke ruimte te gaan, maar het voelde voor haar niet prettig en dan krijg je al gauw een sfeer van ‘jij hoort er niet echt bij’, want dan ga je toch een groep vormen ... Ik kon wel tegen dat meisje zeggen van ‘ja doe mee met een spelletje’ of ‘ga een keer voor ze koken’, maar ja als je dat gewoon niet in je hebt, dan wordt het een beetje een ongemakkelijk verhaal.” (Goeie Buur 9)

Die sociale interactie en uitbreiding van het sociale netwerk kan echter ook al plaatsvinden vanaf het eerste moment dat deelnemers elkaar zien. Meerdere jongeren geven namelijk aan dat er een bepaalde verbinding ontstond, doordat bewoners op hetzelfde moment bij elkaar geplaatst werden en hierdoor tegelijkertijd of samen op zoek gingen naar meubels of een kleur verf voor op de muren van de gemeenschappelijke ruimtes. Een van de jongeren omschrijft hoe dit leidde tot de eerste sociale interactie die zij had met haar ganggenoten:

“Eigenlijk was dat al op de eerste dag dat ik de sleutel kreeg, want dan gingen we allemaal klussen zeg maar. Iedereen kreeg toen de sleutel die dag, want alle appartementen waren nog helemaal kaal en dan ga je verven, wat over is lenen en elkaar helpen met laminaat leggen, dus eigenlijk de eerste dag al dat ik hier kwam. ... Ja nou het was toen hoogzomer, volgens mij 18 juni ofzo, het was echt dertig graden die dag, ik weet nog zo goed en we moesten allemaal verbouwen, dus ik

weet nog toen zijn we naar de winkel gelopen, hebben we nog ijs gehaald, want het was zo heet.”
(Jongere 6)

Dit bevestigt wat Kearns & Forrest (2000) stellen, namelijk dat het hebben van gemeenschappelijke doelen van invloed is op de mate van sociale cohesie. Idealiter zouden gemengd wonen projecten dus starten met een gemeenschappelijk doel voor bewoners.

Door een jongere in huis te laten wonen bij studenten is sprake van overbrugging van sociaal kapitaal door een brug te slaan tussen sociale netwerken die anders misschien niet met elkaar in aanraking waren gekomen (Blokland, 2008; Forrest & Kearns; 2001). De sociale mobiliteit van jongeren kan versterkt worden, wanneer zich binnen deze sociale netwerken voorbeeldfuncties voordoen, zoals experts eerder ook aangaven (Musterd & Andersson, 2006). Twee jongeren illustreren dit mooi door de volgende uitspraken:

“Wat ik goed vind aan het project is dat ze jongeren zeg maar echt de kans geven om met normale mensen ofzo te wonen. Het klinkt heel gek, maar je hebt toch soms het idee dat je niet helemaal normaal bent ofzo als je alleen maar met heel veel meiden en jongens woont die alleen maar problemen hebben. Dan zit je eigenlijk altijd in problemen en nu leer je gewoon van dit is gewoon hoe het echte leven is zeg maar. Zo heb ik het ervaren. Gewoon een hele andere kant.”
(Jongere 6)

“Ze zeggen met wie je omgaat, daar wordt je mee besmet, dus met wie je omgaat, ben jij ook ongeveer. Ik merk wel dat ik qua cultuur van Nederland meer hier krijg dan toen ik daar was. Daar waren meer mensen uit mijn cultuur die houden zich niet bezig met politiek bijvoorbeeld. Hier heb ik veel geleerd over wat politiek is, over stemmen bijvoorbeeld, de jongeren waarmee ik opgegroeid ben die hebben niks daarmee. Als jij met hun bent, dan ben je ook net als hun.”
(Jongere 2)

Duidelijk wordt dat jongeren afkomstig uit zorgtrajecten door deelname aan het project omgaan met mensen waarmee zij anders niet waren omgegaan en dat dit deuren opent die anders misschien nooit geopend waren. Een goeie buur vertelt over de jongere met wie zij samenwoont:

“Dat het haar wel echt heeft opgeleverd dat ze hele andere referentiekaders en hele andere ervaringen heeft opgedaan die ze anders misschien nooit zou hebben in de zin van dat ze dan misschien heel erg was gebleven bij het wereldje dat ze kende en de soort mensen die ze kende en dat ze nu echt ook in aanraking komt met mensen, onderwerpen waar ze normaal niet over zou praten of activiteiten zoals kleien die ze misschien normaal nooit zou doen.” (Goeie Buur 8)

Er zijn ook jongeren die hebben aangegeven zelf goeie buur te willen worden nadat zij het traject van zes maanden binnen het project hebben afgerond. Hiermee zetten zij de stap van ‘kwetsbare jongeren’, naar ‘studentenmaatje’ en daarmee worden zij een nieuw positief rolmodel voor een nieuwe jongere die uitstroomt vanuit een zorgtraject. Hiermee wordt letterlijk de stap op de figuurlijke sociale ladder gezet. Ook jongeren die misschien niet zo expliciet aangeven stappen te hebben gezet binnen het sociale domein, maken wel ontwikkelingen door die als basis kunnen dienen om die stappen uiteindelijk wel te kunnen maken. Zo geven jongeren aan zelfstandiger te zijn geworden, meer bewust om te gaan met geld, vertrouwen te ontwikkelen in andere mensen, verantwoordelijker te zijn geworden, minder afhankelijk te zijn en op een andere manier te reageren op conflictsituaties. Een meisje geeft bijvoorbeeld aan eerder niet te durven bellen met een zorgverzekering of een andere instantie om zaken te regelen. Waar zij dit voorheen spannend vond om te doen, heeft zij door het wonen binnen het

project 'Goeie Buur' meer zelfstandigheid en vertrouwen opgebouwd om die stap nu wel te kunnen maken (Jongere 1).

Waar 'dragende bewoners' hun positie op de sociale ladder kunnen doen veranderen door het deelnemen aan een dergelijk project, kunnen ook deelnemende studenten hun horizon verbreden door het hebben van een nieuw soort rolmodel:

"Ik denk ook gewoon minder vooroordelen hebben over het hele dak- en thuisloos zijn, want vanuit mijn ouder heb ik daar heel erg meegekregen van 'oh het zijn allemaal drugs gebruikers'. Met dit heb ik eigenlijk gewoon ingezien van 'nee het kan ook zijn dat je dus een lastige start hebt gehad of thuis problemen had.'" (Goeie Buur 2)

Ook voor de studenten geldt dat zij omgaan met mensen die zij niet ontmoet hadden via hun eigen sociale netwerk. Er is dus niet altijd sprake van opwaartse sociale mobiliteit zoals dit normaliter in de literatuur besproken wordt (OECD, 2011; Musterd et al., 2003), maar ook van zijwaartse sociale mobiliteit wat weer kan bijdragen aan inclusie binnen een wooncomplex door het ontstaan van wederzijds begrip voor een ander. Dit sluit aan bij de uitspraak van Guido de Ruiter, die aangeeft dat eigenlijk iedereen binnen een dergelijk gemengd wonen project wat te bieden kan hebben. Binnen het project 'Goeie Buur' komt naar voren dat zowel aan de kant van jongeren als aan de kant van studenten het wonen binnen een gemengd wonen project de horizon doet verbreden.

Het lijkt erop dat dit sociale netwerk voornamelijk verruimt binnen het microniveau van de woonomgeving. Soms is de goeie buur hier onderdeel van wanneer diegene in huis woont met de jongere, maar dit is niet altijd het geval, doordat er ook goeie burens op afstand zijn. Dit is natuurlijk ook het netwerk waarop het meeste zicht is vanuit corporaties en instanties. Bijna alle jongeren geven aan dat hun sociale netwerk niet anders is geworden op de nieuwe huisgenoten na. Zij zijn dan ook allemaal het afgelopen anderhalf jaar van start gegaan met het traject van 'Goeie Buur' wat betekent dat zij dit traject gedurende de coronacrisis doorlopen hebben. In ieder gesprek komt naar voren dat dit impact heeft gehad op het uitbreiden van hen sociale netwerk en op hoe zij het project in het algemeen hebben ervaren. Zo konden veel van de georganiseerde activiteiten niet doorgaan die moesten zorgen voor community building tussen jongeren en goeie burens. Ook was het voor jongeren met een 'goeie buur op afstand' lastiger af te spreken en laagdrempelige activiteiten te ondernemen zoals het doen van een drankje in de stad. Hierdoor was het voor respondenten moeilijker een band op te bouwen. Dit bevestigt enerzijds het belang van fysieke nabijheid voor het tot stand komen van sociale cohesie. Anderzijds illustreert dit dat het enkel bij elkaar plaatsen van mensen niet automatisch leidt tot sociaal contact tussen deze mensen. Zoals Valentine (2008) stelt, is er iets extra's nodig, bijvoorbeeld in de vorm van gezamenlijke activiteiten, om interactie en daarmee sociale cohesie op gang te brengen.

5.3. Belemmerende en faciliterende factoren

Zoals eerder genoemd, zijn er verschillende factoren die bijdragen aan het wel dan niet stimuleren van sociale cohesie binnen een woongemeenschap. Dit hoofdstuk berust zich op het idee dat sociale cohesie niet tot stand kan komen wanneer er geen sprake is van sociale interactie, doordat die interactie nodig is voor het ontstaan van een sociaal netwerk en sociale mobiliteit. Daarom wordt gekeken wat belemmeringen zijn voor het plaatsvinden van deze sociale interactie en wat juist faciliterend werkt voor het tot stand komen van deze sociale interactie om bewoners zoveel mogelijk onderdeel te laten

worden van de woning waarin zij terecht komen. Bolt & Pierik (2019) onderscheiden zowel fysieke als sociale aspecten die kunnen bijdragen aan sociale interactie en verbinding tussen bewoners. Binnen dit hoofdstuk zal deze zelfde verdeling aangehouden worden. Echter, volgen er hierna nog twee factoren die zich lastig laten onderverdelen, doordat deze zowel bij fysieke als bij sociale aspecten zouden passen.

5.3.1. Fysieke aspecten

Uit de gesprekken met experts blijkt dat er een hoop wordt nagedacht over de inrichting van gebouwen waarin gemengd wonen projecten plaatsvinden. Zo vertelt een medewerker van een woningcorporatie:

“Het ontwerpen van ontmoeting is echt een belangrijke. Dan kan je denken aan entrees, plinten, trappenhuisen, binnentuinen, hoe komen mensen binnen?, waar zitten de voorzieningen waar iedereen moet zijn, en waar ontmoet je elkaar dan? Daar heb je als studenten huisvester dan ook best wel een voorsprong omdat dat heel veel dingen zijn al zo ontworpen ... Wij hebben nu recentelijk een project ontworpen waarbij we de balkons hebben gesitueerd aan de binnenzijde zodat iedereen aan de galerij een balkon heeft, dus dan loop je naar je woning en dan zie je daar toevallig de buurman ook zitten op z'n balkon. Dat is ontmoeting ontwerpen.” (Expert 3, medewerker woningcorporatie)

Onder studenten wordt voornamelijk gebruik gemaakt van gemeenschappelijke ruimtes. Meer bewoners maken hier gebruik van als zij hier niet aan ontkomen, doordat bijvoorbeeld de keuken zich op deze plek bevindt. Eén van de goeie burens geeft aan de gemeenschappelijke keuken vaak gebruikt te hebben in het stimuleren van sociaal contact met de jongere die zij begeleidde en met de overige huisgenoten (Goeie Buur 8). Het gezamenlijk koken lijkt een laagdrempelige en ongedwongen manier van ontmoeting. Zo zegt een van de participanten ook:

“Wat betreft de cohesie tussen de bewoners, ja, de maaltijd, ik bedoel er wordt Eritrees gekookt, er wordt Soedanees gekookt, er wordt Nunspeets gekookt, er wordt eigenlijk wel landelijk gekookt, dus daar is de maaltijd de verbindende.” (Expert 5, initiatiefnemer gemengd wonen project)

Een te groot project kan belemmerend werken voor sociale cohesie binnen een complex, doordat bewoners sneller in de anonimiteit verdwijnen:

“De onderlinge verbondenheid is moeilijk te realiseren als er 200 mensen wonen. We hebben gezien dat de lange gangen mensen in staat stelt om achter de voordeur te kruipen.” (Ina Reijn, adviseur strategie)

Grote gemengd woonprojecten in massale wooncomplexen leken vaak niet de uitwerking te hebben zoals woningcorporaties die van te voren bedacht hadden. Onder deelnemers van het project ‘Goeie Buur’ lijkt dit momenteel minder een probleem te zijn, doordat jongeren over verschillende panden en complexen gespikkeld worden. Hiermee is het een relatief kleinschalig project in relatie tot andere projecten vanuit andere corporaties.

5.3.2. Sociale aspecten

Communicatie

Het ontbreken van duidelijke communicatie wordt vaak als belemmering genoemd in het faciliteren van sociale cohesie binnen wooncomplexen. Zoals eerder al kort benoemd werd, waren de overige huisgenoten, naast de goeie buur, binnen de woning waarin de jongere terecht kwam vaak niet goed geïnformeerd over de inhoud van het project of de achtergrond van de jongere. Sommige huisgenoten waren zelfs helemaal niet op de hoogte van het bestaan van het project. Jongeren geven aan dat onjuiste informatie over hun achtergrond ertoe kan leiden dat huisgenoten niet op hun durven af te stappen of geen vragen durven te stellen aan de jongere, waardoor sociale interactie dus belemmerd wordt. Zo geeft een van de jongeren aan:

“Zij hebben te horen gekregen ‘jullie komen te wonen met iemand die weer terugkomt in de samenleving’. Dus zij dachten ‘misschien is het wel een gevangene ofzo’.” (Jongere 6)

Dit sluit aan op wat een van de experts hierover vertelt:

“Als mensen het niet begrijpen, kunnen ze er ook geen begrip voor kweken” (Erik Patist, adviseur leefomgeving projecten).

Dit zou volgens Patist sneller kunnen leiden tot uitsluiting. Hierom zou de informatievoorziening naar bewoners zo compleet en duidelijk mogelijk moeten zijn om frictie tussen bewoners te voorkomen. Onbegrip kan hierdoor namelijk polariserend werken en hiermee een wig creëren tussen bewoners (OECD, 2011; Kearns & Forrest, 2000). Dit kan sentimenten van ‘wij’ tegenover ‘zij’ versterken (Bolt & Torrance, 2005). Dit betekent dus dat een heldere informatievoorziening aan bewoners in ieder geval nodig is om van het project ‘Goeie Buur’ een succes te maken.

Selectie & Matching

Een ander faciliterend aspect is een goed selectie en matching proces van en tussen studenten en jongeren. Zoals eerder al genoemd werd, wonen binnen het project ‘Goeie Buur’ ook studenten samen met jongeren afkomstig uit zorgtrajecten die hier zelf niet voor hebben gekozen en dus veel minder afweten van het project dan de goeie buur. Dit kan belemmerend werken voor het tot stand komen van sociale cohesie, omdat deze studenten niet altijd bereid zijn te investeren in een wederzijdse relatie met de jongere in het huis. Vooral tijdens de gesprekken met deelnemers van het project ‘Goeie Buur’, blijkt dat huisgenoten minder tolerant of welwillend zijn wanneer zij niet goed op de hoogte waren van het project ‘Goeie Buur’ en hier dus niet zelf voor hadden gekozen. Dit sluit aan bij wat Erik Patist vertelt, namelijk dat onbegrip polariserend kan werken en hiermee inclusie belemmert. Experts geven aan dat het bevorderlijk werkt wanneer bewoners wel actief hebben gekozen voor een gemengd wonen project, omdat zij dan het stukje intrinsieke motivatie hebben om energie te steken in het project. Zo geeft een van de participanten aan:

“Onderzoek wijst uit dat dat zowel voor ex-daklozen het veel fijner is als je ergens komt, waar mensen het leuk vinden dat je er bent, in plaats van dat je ergens komt te wonen waar je gewoon bent neer geplant.” (Expert 3, medewerker woningcorporatie)

Nieuwbouwprojecten lenen zich hier beter voor, doordat je de compositie van de groep nog naar eigen invulling kunt samenstellen en bewoners hier tegelijk komen wonen, waardoor zij daar met een gemeenschappelijk doel komen wonen, namelijk een fijn en leefbare plek maken van de nieuwe woning.

Dit kan verbindend werken.

Gemeenschappelijke doelen

Zoals uit de ervaringen van experts en deelnemers van het project 'Goeie Buur' naar voren komt, kan het hebben van gemeenschappelijke doelen onder huisgenoten faciliterend werken in het tot stand komen van sociale cohesie. Wanneer mensen ergens tegelijkertijd ergens komen wonen wordt sociale interactie tussen nieuwe bewoners direct aangewakkerd, doordat de bewoners elkaar kunnen helpen in het vormen van een nieuwe (gemeenschappelijke) thuis. Ook vanuit de woningcorporatie kan een gemeenschappelijk doel gefaciliteerd worden door bewoners aan een gezamenlijk project te laten werken. Doordat bewoners samen bezig zijn aan een gemeenschappelijk goed, kan dit heel verbindend werken. De interactie tussen deze mensen kan sociale netwerken tussen bewoners doen groeien. Ook biedt het bewoners de kans om op gelijke voet te interacteren met mensen uit een andere sociale klasse, wat sociale mobiliteit versterkt.

Beheer

Een direct aanspreekpunt voor bewoners kan zowel binnen het wooncomplex als er buiten stimulerend bijdragen aan sociale cohesie, doordat men betrokken wordt en hierdoor meer vertrouwen krijgt in het project. Dit lijkt gemakkelijk op te lossen. Zo vertelt een van de experts:

"We hebben gemerkt dat een open dag of een flyer even door de deur, met vriendelijke bejegening van mensen en zorgen dat je een aanspreekpunt hebt voor het pand, dan ben je al binnen bij de buurt." (Expert 5, initiatiefnemer gemengd wonen project)

Uit de literatuur blijkt ook dat niet zozeer de overlast zelf bepalend is, maar de manier waarop dit opgelost wordt invloed heeft op de mate van sociale cohesie (Kearns & Forrest, 2000). Dit is eigenlijk ook wat alle experts noemen, dat oplossingsgerichtheid nog belangrijker is dan het probleem dat opgelost dient te worden. Beheer van een pand in de vorm van professionele begeleiding of een duidelijk aanspreekpunt kan dit faciliteren. Dit voorkomt dat groepen mensen geïrriteerd raken en lijnrecht tegenover hun buurt- of huisgenoten komen te staan. Ook vanuit deelnemers van het project 'goeie buur' was vraag naar een duidelijk aanspreekpunt.

5.3.3. Fysieke nabijheid

Binnen het project 'Goeie Buur' wordt momenteel op verschillende manieren invulling gegeven aan het zijn van een goeie buur. Zo zijn er goeie burens die samenwonen met een jongere, maar er zijn ook 'goeie burens op afstand'. Deze studenten wonen niet samen met een jongere en zijn kunnen dus ook aan de andere kant van de stad wonen. Er zijn ook vriendschappen ontstaan tussen jongeren en goeie burens op afstand, dus dit hoeft zeker niet altijd een belemmering te zijn, maar naar voren komt dat het samenwonen tussen jongeren en studenten sociale ontmoeting kan faciliteren die nodig is voor het ontstaan van sociale cohesie binnen het studentenhuis, doordat deze vorm van ontmoeting laagdrempelig is en niet als geforceerd over hoeft te komen. Zo beschrijft een van de goeie burens het sociale contact met een jongere, doordat zij samenwoont met diegene:

"Ik denk dat het contact een stuk laagdrempeliger is, dus je kan veel makkelijker even bij elkaar aankloppen, even bij elkaar langsgaan. Als je echt zou moeten helpen bij het leren koken of het

inplannen van je boodschappen omdat iemand voor het eerst echt op zichzelf gaan wonen, dat dat een stuk makkelijker gaat. Je kan zeggen van 'nou gaan we samen boodschappen doen, gaan we samen koken'. Je hoeft niet naar iemand toe te gaan om contact te maken. Je kan heel gezellig gewoon in de woonkamer met z'n tweeën zitten en bij wijze van al op je telefoon zitten en het gezellig hebben in plaats van dat je echt af moet spreken." (Goeie buur 2)

Zowel jongeren als goeie burens geven aan dat de jongeren als doelgroep binnen het project 'Goeie Buur' vaak niet degenen zijn die initiatief nemen voor sociaal contact (Jongere 6). Zo geeft een van de jongeren ook aan:

"Ik zou geen goeie buur willen die hier bijvoorbeeld vijf straten verderop woont, want dan heeft het geen zin." (Jongere 3)

Hierdoor kan een relatie vanuit jongeren als geforceerd worden ervaren en vanuit de studenten als ongelijkwaardig als zij steeds degene zijn die contact zoeken en gemaakte afspraken worden afgezegd. Zoals eerder ook is aangegeven vanuit de experts, vragen jongere doelgroepen echt om meer inzet en aandacht, doordat zij het zelfstandig wonen nog moeten leren. Dit is in lijn met het principe van 'equity' waarbij kwetsbare groepen extra handvatten nodig hebben om hetzelfde niveau te bereiken als hun mede bewoners. Hierbij wordt ingespeeld op kansgelijkheid bijgesteld op het eigen vermogen (Fainstein, 2010).

5.3.4. Corona

De Covid-19 pandemie illustreert het belang van fysieke nabijheid voor sociale verbinding tussen mensen. In ieder gesprek met deelnemers van het project 'Goeie Buur' wordt corona als belemmerende factor genoemd voor sociaal contact. Bijna alle activiteiten en bijeenkomsten vanuit het project 'Goeie Buur' zijn de afgelopen maanden verplaatst naar de digitale wereld en zoals een van de goeie burens ook aangeeft, nodigt dit niet uit tot het verwezenlijken van een goede band met iemand, vooral niet als je elkaar niet tot nauwelijks kent. Zo zegt ze:

"Het is toch gek als je iemand met zo een achtergrond online ontmoet. Je zit daar niet omdat je een topverleden hebt gehad en als je daar dan zit zeg je dat niet zo snel tegen een computer." (Goeie Buur 9)

Dit is voornamelijk van toepassing geweest op de relatie tussen jongeren en een goeie buur op afstand. Jongeren die in huis wonen bij hun goeie buur, konden deze tijdens de pandemie natuurlijk wel blijven zien. Dit illustreert dat afstand een belangrijke factor blijft in het vormen van een gemeenschap, ondanks dat deze gemeenschappen meer flexibele vormen aannemen door het gebruik van sociale media kanalen waarbij bewoners niet fysiek bij elkaar in de buurt hoeven te zijn om toch met elkaar in contact te staan. Wanneer bewoners elkaar voor het eerst ontmoeten en nog een band moeten opbouwen werkt dit beter middels fysiek contact, waar digitaal contact plaats kan vinden, wanneer bewoners elkaar al kennen.

Binnen dit hoofdstuk zijn de bevindingen van dit onderzoek aan bod gekomen. De ervaringen van zowel experts op het gebied van gemengd wonen als die van deelnemers aan het project 'Goeie Buur' zijn belicht met betrekking tot sociale cohesie en de drie componenten hiervan (sociaal netwerk/kapitaal, sociale mobiliteit en sociale inclusie). Naar voren is gekomen dat verschillende fysieke en sociale

aspecten van invloed kunnen zijn op de mate van sociale cohesie. Ook fysieke nabijheid is belangrijk gebleken voor het tot stand komen van sociale cohesie, aangezien het hebben van sociale interactie toch een vereiste voorwaarde blijkt te zijn hiervoor. De Covid-19 pandemie heeft dit aanschouwelijk gemaakt.

6. Conclusie, discussie en reflectie

Binnen dit onderzoek is aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden onderzocht of gemengde woonvormen kunnen bijdragen aan sociale cohesie binnen een studentenhuus en aan de stimulering van sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag die hierbij centraal stond:

“Hoe kunnen gemengde woonvormen bijdragen aan de stimulering van sociale cohesie binnen studentenhuizen en de sociale mobiliteit van jongeren afkomstig uit zorgtrajecten?”

De belangrijkste bevindingen met betrekking tot bovenstaande hoofdvraag worden uiteengezet. Hierna volgt een discussie waarin deze bevindingen afgezet worden tegen de bestaande literatuur. Vervolgens wordt in 6.3. gereflecteerd op het onderzoek. Eventuele gebreken van het onderzoek komen hier ook aan bod met passende suggesties voor vervolgonderzoek.

6.1. Conclusie

Naar voren is gekomen dat gemengd wonen sociale cohesie op een positieve manier kan stimuleren doordat het sociaal netwerk/kapitaal, de sociale mobiliteit en de sociale inclusie van zowel jongeren als studenten binnen een studenten-wooncomplex worden versterkt. Hierbij is een duidelijke wisselwerking tussen deze drie componenten te zien. Zo kan een sociaal netwerk tot stand komen door sociale interactie tussen studenten en jongeren afkomstig uit zorgtrajecten. Wanneer jongeren binnen dit sociale netwerk positieve rolmodellen ontmoeten, kan dit leiden tot bevordering van sociale mobiliteit doordat jongeren dit rolmodel als voorbeeld gaan gebruiken en bepaald gedrag overnemen en van hen leren. Met sociale inclusie wordt bedoeld dat iedereen binnen een woning onderdeel kan zijn van het sociale netwerk dat zich hier plaatsvindt en door gedeelde activiteiten relatief makkelijk tot stand kan worden gebracht. Door bevordering van de sociale mobiliteit, kan een jongere vervolgens ook beter meekomen met de huisgenoten binnen de studentenwoning. Deze drie componenten dragen samen bij aan sociale cohesie binnen een wooncomplex.

Door studenten en jongeren met elkaar samen te laten wonen wordt een brug geslagen tussen verschillende sociale netwerken die normaliter niet snel zouden interacteren. Waar jongeren binnen zorginstellingen vaak omgeven zijn met andere jongeren die ook problematiek ervaren, missen zij een positief voorbeeld van ‘hoe het ook kan’. Studenten kunnen dit voorbeeld op een laagdrempelige manier bieden. Niet alleen voor jongeren kan dit van meerwaarde zijn, maar ook voor studenten, doordat zij ook een ander voorbeeld krijgen van hoe het zijn kan, anders dan wat zij gewend zijn of aangeleerd hebben gekregen. Dit kan studenten leren af te stappen van bestaande vooroordelen en stereotypes over jongeren afkomstig uit zorgtrajecten.

Er zijn verschillende belemmerende en faciliterende factoren die ervoor zorgen dat deze componenten in meer of mindere maten tot stand komen. Zo kunnen te grote projecten belemmerend werken, doordat bewoners gemakkelijker in de anonimiteit raken en er dan dus geen sprake is van sociale interactie om de sociale cohesie tot stand te brengen. Faciliterende factoren zijn het ontwerpen van ontmoeting binnen gebouwen, het hebben van een gemeenschappelijk doel, een goed selectie en matching proces van bewoners en een sterk sociaal beheer waarbij bewoners weten waar ze kunnen aankloppen met vragen of problemen. Wat uit de literatuur naar voren is gekomen, maar wat ook is bevestigd door experts op het gebied van gemengd wonen, is dat er is niet één magische mix van

doelgroepen is die altijd werkt, doordat verschillende doelgroepen om een andere aanpak vragen. Bij het uitproberen van gemengd wonen projecten zullen er altijd succesverhalen zijn en voorbeelden van casussen die misschien niet zo zijn gelopen als van te voren gehoopt. De dynamiek binnen een huis neemt steeds weer verschillende vormen aan door de mensen die er wonen. Hierdoor is een 'one-size-fits-all' methode niet toepasselijk voor gemengd wonen projecten. Wanneer gebruikt wordt gemaakt van een goed selectie en matching proces, kan zo goed mogelijk worden ingespeeld op het verkrijgen van een magische mix tussen bewoners die zo goed als mogelijk bij elkaar passen.

Ondanks dat het contact tussen bewoners binnen woongemeenschappen meer flexibele vormen heeft aangenomen door bijvoorbeeld Whatsappgroepen die communicatie en sociale controle tussen bewoners faciliteren, is uit dit onderzoek ook gebleken dat fysieke nabijheid een belangrijke rol speelt in het stimuleren van sociale cohesie. De Covid-19 pandemie demonstreert het belang van fysieke nabijheid. Waar jongeren binnenshuis activiteiten ondernemen met gang- en huisgenoten, lijkt het sociale netwerk van jongeren buitenshuis minimaal te veranderen buiten de bestaande vriendengroep. Hiermee wordt het idee van Sampson (2012) en Galster (2012) bevestigd dat de directe woonomgeving dus nog steeds een belangrijke rol kan spelen in de uitbreiding van het sociale netwerk van, met name, kwetsbare groepen mensen door de negatieve buurteffecten die het isoleren van kwetsbare groepen mensen met zich mee kan brengen. De thematiek rondom buurteffecten op macroniveau - en het belang van mixen van bewoners dat hierin naar voren komt - lijkt hiermee ook toepasbaar op het microniveau van wooncomplexen.

6.2. Discussie

Er is, zoals eerder genoemd, een hoop onderzoek gedaan naar zowel de positieve als negatieve effecten van de buurt op haar bewoners. Bewoners zouden negatieve buurteffecten ervaren door het gebrek aan positieve rolmodellen en overbruggend kapitaal in een gesegregeerde buurt. Om ervoor te zorgen dat wel sprake is van positieve rolmodellen in de buurt, wordt een sociale mix ingezet voor het stimuleren van een heterogene buurt. Een heterogene buurt hoeft echter niet automatisch te betekenen dat er sociale interactie plaatsvindt. Het risico bestaat namelijk dat bewoners wel bij elkaar in de buurt wonen, maar alsnog een parallel leven leiden en dus niet met elkaar interacteren, waardoor alsnog geen overbrugging van sociaal kapitaal plaatsvindt. Op het microniveau van gemengd wonen geldt hetzelfde risico, namelijk dat bewoners wel in hetzelfde pand wonen, maar niet met elkaar omgaan. Er moet dus iets extra's gebeuren om deze sociale interactie wel tot stand te laten komen en het gemengd wonen positieve effecten te laten hebben. Binnen het project 'Goeie Buur' dient de goeie buur als deze extra prikkel die ervoor kan zorgen dat deze sociale interactie tot stand komt door op te treden als aanspreekpunt voor zowel huisgenoten als voor een jongere afkomstig uit de zorg. Op deze manier kan de goeie buur voor overbrugging zorgen van sociaal kapitaal, door verschillende sociale netwerken met elkaar in verbinding te brengen. Dit leidt weer tot sociale mobiliteit en sociale inclusie. Hierdoor draagt dit bij aan sociale cohesie binnen een studentenhuis.

Uit bovenstaande blijkt dat er sprake is van een duidelijke wisselwerking tussen de drie besproken componenten van sociale cohesie, namelijk sociaal netwerk/kapitaal, sociale inclusie en sociale mobiliteit. Doorgaans wordt uitgegaan van de dimensies van sociale cohesie die Kearns en Forrest (2000) bespreken in de literatuur; sociaal netwerk/kapitaal, gemeenschappelijke normen en waarden, sociale orde/controle, sociale solidariteit en identificatie met plaats. Uit dit onderzoek is

echter gebleken dat dit binnen deze context niet de enige dimensies zijn om het concept van sociale cohesie mee te benaderen. De drie componenten die het OECD (2011) bespreekt, worden in het rapport toegepast op nationaal/mondiaal schaalniveau. Binnen het microniveau van gemengd wonen binnen wooncomplexen sluiten deze componenten echter ook goed aan, doordat deze componenten overeenkomen met veel van de doelstellingen van gemengd wonen projecten, zoals het uitbreiden van het sociale netwerk, het van elkaar leren en het integreren binnen een huis. De componenten lenen zich er ook goed voor per individu toe te passen en te onderzoeken, dus deze kunnen naar mijn mening goed gebruikt worden in vervolgonderzoek naar gemengd wonen.

6.3. Reflectie

Al met al heeft dit onderzoek nieuwe inzichten opgeleverd, maar tegelijkertijd kent het onderzoek ook een aantal beperkingen. Vervolgonderzoek zou deze hiaten kunnen opvullen. Suggesties hiervoor zullen binnen deze paragraaf dan ook worden gedaan. Binnen dit onderzoek is gekozen voor het onderzoeken van drie verschillende perspectieven. Hiervoor is gekozen om de dynamiek tussen initiatiefnemers van gemengd wonen projecten te laten zien en de uitwerking hiervan door de ervaring van deelnemers van een dergelijk project te illustreren. Een belemmering van het kiezen voor drie perspectieven is dat het slechts mogelijk was beperkte aantallen per onderzoeksgroep te onderzoeken, waardoor dit meer een explorerend onderzoek is geworden. Meer dan de helft van de participanten is geworven via de SSH. Hierdoor heb ik minder zicht gehad op het selectieproces, waardoor ik niet weet hoe de groep respondenten binnen dit onderzoek zich verhoudt tot de hele groep bewoners die gemengd woont in deze studenten-wooncomplexen.

Verder is gesproken met experts die aan het front staan van verschillende gemengd wonen projecten waarin verschillende groepen mensen gemengd met elkaar wonen. Doordat verschillende doelgroepen om een verschillende aanpak vragen, zijn de resultaten die uit deze gesprekken voort zijn gevloeid niet direct toepasbaar op het project 'Goeie Buur', doordat deze ervaringen over een specifiek project gaan. Echter kunnen er wel adviezen in overweging genomen worden. Deze adviezen zijn verwerkt in hoofdstuk 7. Doordat de deelnemers van het project 'Goeie Buur' niet de projecten ervaren die experts bedacht hebben, was het soms lastig een vertaalslag te maken van het ene project naar het project 'Goeie Buur', omdat niet alle aspecten van dergelijke projecten toepasbaar waren op het project 'Goeie Buur'.

Binnen dit onderzoek zijn experts geïnterviewd die veelal op de voorgrond staan bij diverse gemengd wonen projecten verspreid door Nederland. In een langer en uitgebreider onderzoek zou het door bovengenoemde redenen nog interessant kunnen zijn ook deelnemers van deze projecten te spreken om ook te zien of de visies van experts aansluiten op de uitvoering van de verschillende projecten. Verder is binnen dit onderzoek gesproken met jongeren en studenten deelnemend aan het project 'Goeie Buur'. Deze studenten woonden niet altijd samen met de jongere aan wie zijn gekoppeld waren. In een vervolgonderzoek zouden ook overige huisgenoten betrokken kunnen worden, om te zien hoe zij het wonen met een bijzondere doelgroep ervaren en om het 'gemengd wonen' binnen dit project completer in beeld te brengen. Verder is soms gesproken met een goeie buur zonder dat gesproken is met de jongere die hieraan gematcht is of vice versa. Hierdoor krijg je soms verhalen en ervaringen mee vanuit één perspectief. Eigenlijk zou je deze ervaringen dan van beiden kanten willen meemaken om een zo compleet mogelijk plaatje te kunnen schetsen. Het was helaas niet altijd mogelijk jongere en de bijbehorende goeie buur te spreken. Uit ethische overwegingen is ervoor gekozen de jongere en de

goeie buur niet gezamenlijk te benaderen voor een interview, omdat bewoners dan misschien minder openlijk over negatieve ervaringen zouden willen spreken. Dit levert een eerste exploratie op, terwijl in een meer verdiepende studie ook rekening gehouden kan worden met dit soort elementen.

Tot slot, heeft de Covid-19 pandemie een grotere impact gehad op de bevindingen dan vooraf gedacht. Corona blijkt een grote belemmering te zijn geweest voor de stimulering van sociale cohesie, omdat fysiek sociaal contact bijna anderhalf jaar vrij minimaal is geweest. Dit ligt in lijn met de uitkomst dat fysieke nabijheid een relevant component blijft in het stimuleren van sociale cohesie. Door het ontbreken van fysieke nabijheid als gevolg van de Covid-19 pandemie, heeft dit sociale cohesie belemmerd, voornamelijk voor jongeren woonachtig in studio's. Mocht een dergelijk onderzoek in de toekomst opnieuw uitgevoerd worden, dan zal dit waarschijnlijk een ander resultaat opleveren. Om deze reden zou ervoor gekozen kunnen worden een soortgelijk onderzoek in de toekomst nogmaals uit te voeren om te zien of dit verschillen in de resultaten oplevert. Tegelijkertijd heeft de pandemie ook laten zien dat de directe woonomgeving van belang kan zijn door de fysieke nabijheid van huisgenoten. Door de pandemie waren veel studenten en jongeren namelijk juist aangewezen op hun directe huisgenoten, omdat dit de enige mensen waren waar zij contact mee konden hebben.

7. Aanbevelingen

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de SSH. Aan de hand van de eerder genoemde bevindingen zijn vijf aanbevelingen naar voren gekomen welke door de SSH gebruikt kunnen worden bij de voortzetting van het project 'Goeie Buur' of welke van waarde kunnen zijn bij andere gemengd wonen projecten.

Fysieke nabijheid

Naar voren is gekomen dat fysieke nabijheid een belangrijke rol speelt in het stimuleren van sociale cohesie. Dit is in lijn met wat naar voren komt binnen de literatuur, dat sociale interactie één van de belangrijkste ingrediënten is voor het tot stand komen van sociale cohesie (Kearns & Forrest, 2000; OECD, 2011). Hierop zou bij gemengd wonen projecten, maar met name bij het project 'Goeie Buur' op ingespeeld kunnen worden nu jongeren en hun goeie buur vaak nog niet bij elkaar in de buurt wonen, waardoor afspreken als geforceerd aanvoelt. Idealiter zouden een goeie buur en een jongere dus daadwerkelijk bij elkaar in dezelfde woning of in hetzelfde pand wonen. Onzelfstandige woonruimtes lenen zich hier gemakkelijker voor, doordat huisgenoten hier sowieso al gezamenlijk wonen. Binnen onzelfstandige woningen zouden een goeie buur en een jongere bijvoorbeeld op dezelfde verdieping of op dezelfde gang geplaatst kunnen worden, zodat ontmoeting laagdrempelig plaats kan vinden.

Communicatie

Binnen dit onderzoek is communicatie aan bewoners binnen een gemengd wonen project als één van de belangrijkste factoren naar voren gekomen om het verwachtingspatroon van bewoners te schikken naar de realiteit. Wanneer bewoners weten wat zij kunnen verwachten, kan dit irritaties en onduidelijkheden voorkomen, waardoor bewoners ook meer openstaan voor het project. Binnen het project 'Goeie Buur', wordt voornamelijk contact onderhouden met de goeie buur, terwijl deze persoon niet altijd samenwoont met de jongere afkomstig uit het zorgtraject. De huisgenoten van de jongeren zouden meer betrokken kunnen worden bij het project, zodat ook zij een bijdrage zouden kunnen leveren binnen het project. Na overleg met de jongere over de behoeftes van deze persoon, zou er bijvoorbeeld een presentatie gehouden kunnen worden in de betreffende woning waar in overleg met de jongere wordt besproken wat het huis in grote lijnen kan verwachten van het samenwonen met de jongere. Bewoners kunnen dan ook hun vragen stellen. Dit zou de vorm kunnen krijgen van een soort focusgroep waarin ook gemeenschappelijke afspraken met het huis gemaakt kunnen worden. Uit het onderzoek blijkt dat dit de sociale cohesie binnen het wooncomplex kan versterken.

Selectie & Matching

Verder zou meer aandacht kunnen komen voor selectie en matching. Voor de goeie buur vindt op dit moment al een selectie plaats. Voor een betere relatie tussen de goeie buur en de jongere zou het voordelig kunnen werken de jongere misschien meerdere opties te geven zodat zij iemand kunnen kiezen waar zij zich vertrouwd bij voelen. Ook zou het bevorderend kunnen werken om de overige huisgenoten binnen het huis een motivatie te laten insturen zodat zij zich bewust zijn van het project en hier ook bewust voor kiezen. Je weet dan zeker dat alle bewoners weten wat het project inhoudt en dat zij ook bereid zijn tijd en energie te steken in het project. Dit voorkomt onduidelijkheden en irritaties van huisgenoten die misschien niet goed op de hoogte waren van het bestaan van het project. Dit voorkomt ook dat studenten enkel binnen een gemengd wonen project komen wonen voor het versneld

toegang krijgen tot een woning.

Beheer

Ondanks alle energie die gestoken wordt in communicatie, selectie en matching, kan er nog steeds wel eens iets misgaan. Hierom kan het prettig zijn een direct aanspreekpunt te hebben op locatie zodat mensen conflict of overlast direct kunnen oplossen. Dit bevestigt wat in de literatuur naar voren is gekomen (Bolt & Pierik, 2019; van der Velden et al., 2017) Ook is naar voren gekomen dat het bevorderlijk kan werken als er bijvoorbeeld een medewerker van een zorginstantie aanwezig is bij het beheer die wat meer ervaring heeft met de achtergrond van de jongeren. Zodra bewoners overlast ervaren, kunnen zij dit direct oplossen met een beheerder, zodat dit niet voor een langere periode blijft 'broeien'.

Community building

Een stuk community building werd voorheen verzorgd door Academie van de Stad. Sommige deelnemers vonden deze activiteiten leuk en verbindend, terwijl andere deelnemers hier geen deel van uit maakte. Ook gaven sommige jongeren aan graag andere jongeren te willen ontmoeten om zo ook hun ervaringen te delen. Hetzelfde geldt voor de goeie burens, dat het prettig kan zijn om ervaringen te delen met mensen in een soortgelijke situatie. Een van de eerste opties die voorbij kwam was bijvoorbeeld een groepsapp. Bewoners zouden hier zelf activiteiten kunnen initiëren. Verder zou geluisterd moeten worden naar de deelnemers van het project om te zien op welk gebied behoefte is, zodat hierop ingespeeld kan worden. Hier zou de komende maanden meer aandacht voor kunnen komen tijdens het aannemen van nieuwe jongeren en goeie burens.

Bibliografie

- Academie van de Stad (z.d.). Goeie Buur. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://academievandestad.nl/projecten/goeie-buur/>
- Arthurson, K. (2002). Creating Inclusive Communities through Balancing Social Mix: A Critical Relationship or Tenuous Link? *Urban Policy and Research*, 20(3), 245–261. <https://doi.org/10.1080/0811114022000005898>
- Blokland, T. (2008). ‘Gardening with a little help from your (middle class) friends: bridging social capital across race and class in a mixed neighbourhood’, in BLOKLAND, T. and SAVAGE, M. (eds): *Networked Urbanism: Social Capital in the City*. Ashgate, Aldershot, pp. 147–170.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. SAGE Publications.
- Bolt, G. S., & Pierik, R. (2019). The housing market: Social interaction in mixed building blocks—finding the ‘magic mix’. *Open Access Government*, 296-297.
- Bolt, G., & Van Liempt, I. (2018). *Stedelijke diversiteit en beleid: hoe gaan nationale en lokale overheden om met de groeiende diversiteit in steden*. 57–77.
- Bolt, G. & van Kempen, R. (2013). Introduction Special Issue: Mixing Neighbourhoods: Success of Failure; *Cities*, (35) 391-396
- Bolt, G., Phillips, D., & van Kempen, R. (2010). Housing Policy, (De)segregation and Social Mixing: An International Perspective. *Housing Studies*, 25(2), 129–135. <https://doi.org/10.1080/02673030903564838>
- Bolt, G., & Torrance, M. (2005). *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. https://nethur.nl/download/publicatie_30.pdf
- Bolt, G., Burgers, J., & van Kempen, R. (1998). On the social significance of spatial location; Spatial segregation and social inclusion. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment*, 13(1), 83–95. <https://doi.org/10.1007/bf02496935>
- Bramley, G., & Power, S. (2009). Urban form and social sustainability: the role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 36(1), 30–48. <https://doi.org/10.1068/b33129>
- Bryman, A. (2008). *Social research methods*. (3rd ed.) Oxford: Oxford University Press.
- Cabrera, J. F., & Najarian, J. C. (2013). Can New Urbanism Create Diverse Communities? *Journal of Planning Education and Research*, 33(4), 427–441. <https://doi.org/10.1177/0739456x13500309>
- Davelaar, M., Gruppen, A. & Knevel, J. (2018). *Goede bureu. Lessen uit gemengde woonprojecten in Utrecht*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht.

- Davison, G. (2009). Carlton and the campus: the university and the gentrification of inner Melbourne 1958–75. *Urban Policy and Research*, 27(3), 253-264.
- Fainstein, S.S. (2010). *The Just City*. Cornell University Press: New York.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125–2143. <https://doi.org/10.1080/00420980120087081>
- Galster, G. C. (2012). The mechanism (s) of neighbourhood effects: theory, evidence, and policy implications. In: Van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L., & Maclennan, D. (eds), *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives* (pp. 23-56). Dordrecht: Springer.
- Galster, G. (2007). Neighbourhood social mix as a goal of housing policy: a theoretical analysis. *European Journal of Housing Policy*, 7(1), 19-43. <https://doi.org/10.1080/14616710601132526>
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380. <https://doi.org/10.1086/225469>
- Hart, J. de (2002). Theoretische uitgangspunten, conceptualisering en doelstellingen. In J. de Hart, (red.) *Zekere banden – sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.
- Kearns, A., & Forrest, R. (2000). Social cohesion and multilevel urban governance. *Urban studies*, 37(5-6), 995-1017. <https://doi.org/10.1080/00420980050011208>
- Kempen, van, R. & Wissink, B. (2014). Between places and flows: towards a new agenda for neighbourhood research in an age of mobility. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96(2), 95–108. <https://doi.org/10.1111/geob.12039>
- Klaveren, S., van Triest, & van der Velden, J. (2018). *De magic mix als zachte landing in de wijk*. Platform31.
- Kwakernaak, M., Leches, L., & Voorwinden, M. (2021). *Studerende Buren: Een onderzoek naar de maatschappelijke meerwaarde van studenten in de woonomgeving*. Verwey-Jonker Instituut. <https://www.kences.nl/publicaties/studerende-buren/>
- Marin, A., & Wellman, B. (2011). Social network analysis: An introduction. *The SAGE handbook of social network analysis*, 11, 25.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). Taakstelling huisvesting vergunninghouders, eerste helft 2021. Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2020/11/05/taakstelling-huisvesting-vergunninghouders-eerste-helft-2021>
- Moreira de Souza, T. (2019). Urban regeneration and tenure mix: exploring the dynamics of neighbour interactions. *Housing Studies*, 34(9), 1521–1542. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1585520>

- Mulunga, S. N., & Yazdanifard, R. (2014). Review of social inclusion, social cohesion and social capital in modern organization. *Global Journal of Management and Business Research*.
- Musterd, S., & Andersson, R. (2006). Employment, Social Mobility and Neighbourhood Effects: The Case of Sweden. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(1), 120–140. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2006.00640.x>
- Musterd, S., Ostendorf, W., & De Vos, S. (2003). Neighbourhood effects and social mobility: a longitudinal analysis. *Housing Studies*, 18(6), 877–892. <https://doi.org/10.1080/0267303032000135483>
- Musterd, S. (2002). Response: Mixed Housing Policy: A European (Dutch) Perspective. *Housing Studies*, 17(1), 139–143. <https://doi.org/10.1080/02673030120105956>
- Nunn, A. (2012). *Fostering social mobility as a contribution to social cohesion*. Council of Europe.
- OECD (2011), *Perspectives on Global Development 2012: Social Cohesion in a Shifting World*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/persp_glob_dev-2012-en
- Putnam, R. D. (1998) Foreword, *Housing Policy Debate*, 9, p. 1
- Putnam, R.D. (1993). *Making Democracy Work: Civic traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rijksoverheid (z.d.-a). Iedereen onder een dak. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://www.iedereenondereendak.nl/>
- Rijksoverheid (z.d.-b). Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/wmo-2015>
- Rollwagen, H. (2014). The Relationship Between Dwelling Type and Fear of Crime. *Environment and Behavior*, 48(2), 365–387. <https://doi.org/10.1177/0013916514540459>
- Sampson, R. J. (2012). *Great American City*. The University of Chicago Press.
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Earls, F. (1999). Beyond Social Capital: Spatial Dynamics of Collective Efficacy for Children. *American Sociological Review*, 64(5), 633–660. <https://doi.org/10.2307/2657367>
- Sandercock, L. (2000). When Strangers Become Neighbours: Managing Cities of Difference. *Planning Theory & Practice*, 1(1), 13–30. <https://doi.org/10.1080/14649350050135176>
- Sorokin, P. A. (1927). *Social Mobility*. Harper.
- SSH, Student Housing (z.d.). Goeie Buur. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://www.sshxl.nl/nl/goeie-buur>
- Syntus Achmea Real Estate & Finance (2019, september). *Outlook 2020-2022: De Nederlandse woningmarkt [rapport]*. Verkregen van

[https://www.syntrus.nl/cache/syntrus-achmea-vastgoed/media/fiesq93184/Outlook_2020 -
_2022_Woningen.pdf?hash=b233a9f77d2aee82](https://www.syntrus.nl/cache/syntrus-achmea-vastgoed/media/fiesq93184/Outlook_2020_-_2022_Woningen.pdf?hash=b233a9f77d2aee82)

- Tinnemans, K., Fermin, A. & Davelaar, M. (2019). *Gemengd wonen met statushouders. Een kans voor ondersteuning van statushouders bij integratie en participatie*. Kennisplatform Integratie & Samenleving.
- Valentine, G. (2008). Living with difference: reflections on geographies of encounter. *Progress in Human Geography*, 32(3), 323–337. <https://doi.org/10.1177/0309133308089372>
- Velden, J. van der, Tiggeloven, P., Gelinck, S. (2017). *De Magic Mix – de update: Een verkenning van wooncomplexen waar verschillende doelgroepen gemengd wonen*. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <http://www.platform31.nl/publicaties/de-magix-mix-de-update>.
- Wacquant, L.J.D. (1996) "The rise of advanced marginality: Notes on its nature and implications," *Acta Sociologica*, (39), pp. 121-139.
- Wellman, B. (1996). Are personal communities local? A Dumptarian reconsideration. *Social Networks*, 18(4), 347–354. [https://doi.org/10.1016/0378-8733\(95\)00282-0](https://doi.org/10.1016/0378-8733(95)00282-0)

Appendix

Bijlage 1: Overzicht van afgenomen interviews

Participant	Expert gemengd wonen	Deelnemers project 'Goeie Buur'	
		'Goeie Buur' (op afstand, in huis)	Jongere (studio, kamer)
1.	Expert 1 (E1)		
2.	Expert 2 (E2)		
3.			Jongere 1 (J1), studio
4.			Jongere 2 (J2), kamer
5.			Jongere 3 (J3), kamer
6.		Goeie Buur 1 (G1), in huis	
7.			Jongere 4 (J4), studio
8.		Goeie Buur 2 (G2), in huis	
9.		Goeie Buur 3 (G3), in huis	
10.	Expert 3 (E3)		
11.			Jongere 5 (J5), kamer
12.	Expert 4 (E4)		
13.			Jongere 6 (J6), studio
14.		Goeie Buur 4 (G4), op afstand	
15.	Expert 5 (E5)		
16.	Expert 6 (E6)		
17.		Goeie Buur 5 (G5), in huis	
18.	Guido de Ruiters (E7)		
19.		Goeie Buur 6 (G6), op afstand	
20.		Goeie Buur 7 (G7), in huis	
21.		Goeie Buur 8 (G8), in huis	
22.		Goeie Buur 9 (G9), op afstand	
23.	Ina Reijn (E8)		
24.			Jongere 7 (J7), studio
25.	Erik Patist (E9)		

Note: de afkortingen binnen de haakjes zijn de afkortingen die zijn gebruikt binnen de transcripten.

Bijlage 2: Topic list jongeren uit zorgtrajecten

Algemeen

- Man/vrouw
- Leeftijd
- Werk of studeer je? Zo ja, wat voor **studie/werk**?
- In wat voor **soort woning** woon je?
- Hoelang woon je hier?
- Waarom ben je hier komen wonen? Wat vind je hiervan? Waarom?
- Wat was je (**woon**)**situatie** voordat je hier kwam wonen?
- Wat is je situatie nu?
- Maak je gebruik van **gedeelde faciliteiten**?
- Hoeveel tijd breng je hier door?
- Ontmoet je hier ook andere mensen? Wat voor contact heb je met hun?
- Wat doe je als je in zo'n ruimte bent? Waarom? Met wie?
- Zie je deze mensen ook buitenshuis?
- Zijn er andere plekken in het gebouw waar je mensen tegenkomt of ontmoet?

Gemengd wonen

- Hoe ben je geselecteerd om deel te nemen aan het project 'Goeie Buur? Wat vond je hiervan?
- Op welke manier ben jij voorbereid op het zelfstandig wonen vanuit de zorginstanties?
- Hoe heb je het wonen in dit pand ervaren?
- Wat voor **begeleiding** heb je gehad tijdens de periode dat je hier kwam wonen?

Sociaal netwerk/kapitaal

- Wat voor contacten heb je gemaakt tijdens het gemengd wonen?
- Wie zijn deze mensen en waar heb je deze ontmoet?
- Wat betekenen deze mensen voor jou?
- Ontmoet je deze mensen nog steeds?
- Wat vind je hiervan?
- Wat heeft jou in staat gesteld deze mensen te ontmoeten?
- Wat voor rol speelt het gebouw waarin je woont in het ontmoeten van deze mensen?

Project 'Goeie Buur'

- Wat voor rol heeft het project 'Goeie Buur' gespeeld in het ontmoeten van deze mensen?
- Op welke manier ben jij in contact gebracht met jouw 'Goeie Buur'?
- Woonde/woon je samen met jouw 'Goeie Buur'?
- Wat heeft je 'Goeie Buur' voor jou betekent? Waarom?
- Wat is jouw relatie nu met je 'Goeie Buur'?
- Op welke manier heb jij wel/niet iets gehad aan je 'Goeie Buur'?
- Hoe heb jij het project 'Goeie Buur' ervaren?

Sociale inclusie

- Wat is jouw relatie met je buren/huisgenoten?
- Ondernemen jullie activiteiten samen?
- Heb je het gevoel dat je onderdeel bent geworden van het complex waarin je woont?
- Wat vind je van de buurt?

Sociale Mobiliteit

- Op welke manier is jouw leven **veranderd** sinds je hier bent komen wonen?
- Hoe zag je leven er uit voor, tijdens en na het project?
- Wat heeft het jou **gebracht/opgeleverd** om hier te komen wonen?
- Zijn er bepaalde **ontwikkelingen** die je hebt doorgemaakt door hier te komen wonen? Hoe merk je dat?

Afsluiting

- Wat vond je goed aan het project?
- Zijn er dingen die je graag anders had willen zien?
- Als je iets zou mogen veranderen, wat zou dit zijn?

Bijlage 3: Topic list studenten

Introductie

- Gemengd wonen optimaliseren in opdracht van de SSH.
- Tegelijkertijd mijn afstudeeronderzoek voor de master Human Geography
- Mag ik het gesprek opnemen?
- In het onderzoek worden alle namen anoniem
- Mocht je vragen hebben, dan kun je die op ieder moment stellen
- Als je een vraag liever niet beantwoord, dan hoeft je dit niet te doen

Algemeen

- Man/vrouw
- Leeftijd
- Werk of studeer je? Zo ja, wat voor studie/werk?
- In wat voor soort woning woon je?
- Hoelang woon je hier?
- Waarom ben je hier komen wonen? Wat vind je hiervan? Waarom?
- Wat was je (woon)situatie voordat je hier kwam wonen?
- Wat is je situatie nu?
- Maak je gebruik van gedeelde faciliteiten?
- Hoeveel tijd breng je hier door?
- Ontmoet je hier ook andere mensen? Heb je contact met hun?
- Wat doe je als je in zo'n ruimte bent? Waarom? Met wie?
- Zijn er andere plekken in het gebouw waar je mensen tegenkomt of ontmoet?
- Zijn er andere plekken in het gebouw waar je mensen ontmoet?
- Waarom heb je mee gedaan aan het project 'Goeie Buur'?
- Wat wilde je zelf uit het project halen?
- Is dit gelukt? Waarom wel/niet?

Gemengd wonen

- Hoe omschrijf jij het project 'Goeie Buur'?
- Wat zijn jouw taken als 'Goeie Buur'?
- Woon je samen met een specifieke doelgroep?
- Hoe heb je dit ervaren?
- Heb je het gevoel dat deze jongeren onderdeel zijn geworden van het huis?
- Hoe heb jij het project 'Goeie Buur' ervaren?
- Hoe verliep de begeleiding die jij gaf als 'Goeie Buur'?

Sociaal netwerk

- Wat voor activiteiten worden er georganiseerd binnen het project?
- Door wie worden deze georganiseerd?
- Wie nemen deel aan deze activiteiten en hoe bereik je dit?
- Hoe stimuleerden jullie participatie vanuit de jongeren?
- Wat voor contacten hebben de jongeren naast jou nog opgedaan?

- Hoe zou je deze contacten omschrijven?
- Waar ontmoetten ze deze mensen?
- Wat heeft hen in staat gesteld deze mensen te ontmoeten?
- Op welke manier speelt het gebouw waarin deze mensen wonen een rol in het ontmoeten van mensen?
- Op welke manier speelt het project 'Goeie Buur' een rol in het ontmoeten van mensen?
- Hoe ben jij gekoppeld aan een jongere binnen het project? Hoe verliep dit proces?
- Wat was jouw relatie met de jongere(n)?
- Zag je de jongere(n) vaak?
- Hoe verliep het contact met de jongere(n)?
- Wat voor activiteiten ondernamen jullie?
- Heb je nog steeds contact met hen? Zo ja, wat voor soort contact?
- Hoe keek de buurt aan tegen het project?
- Speelde de buurt nog een rol in het project?

Sociale mobiliteit

- Denk je dat het de jongere(n) iets heeft opgeleverd?
- Wat heeft het hen opgeleverd?
- Op welke manier hebben zijn ontwikkelingen doorgemaakt?
- Op welke manier hebben zij stappen gezet in het maken van sociale contacten?

Afsluiting

- Wat vond je goed aan het project?
- Zijn er dingen die je graag anders had willen zien?
- Als je iets zou mogen veranderen, wat zou dit zijn?

Bijlage 4: Topic list woningcorporaties

Achtergrondinformatie

- Wat is uw **functie**?
- Wat houdt dit precies in?
- Op welke manier bent u betrokken bij gemengd wonen projecten?

Gemengd wonen

- Wat hebben jullie al gedaan op het gebied van gemengd wonen? Waarom?
- Met welke intentie zijn jullie dit project gestart?
- Hoelang loopt dit project? Hoelang heeft het project geduurd?
- Wat is de **doelgroep** van het project?
- Hoe ervaar je dit project?
- Is er sprake van **overlast**?
- Wanneer ervaren jullie het project als een **succes**?
- In hoeverre is hier volgens jouw sprake van? Waarom wel/niet?
- Wat is ervoor nodig dit te bereiken?
- Wat **belemmert** dit succes?

Fysieke en sociale factoren

- In wat voor **soort gebouwen** plaatsen jullie bewoners uit gemengd wonen initiatieven? Waarom?
- Kunt je hiervan misschien een **beschrijving** geven?
- Wat voor **typen ruimten** bevinden zich in deze gebouwen en hoe zijn deze **ingedeeld**?
- Hoe **groot** is het project (**grootte** gebouw/**aantal** mensen)?
- Waar en op welke wijzen kunnen bewoners **samenkomen**?
- Hoe **selecteren** jullie de begeleide bewoners binnen het project?
Wie doet dit en op welke gronden?
- Hoe **selecteren** jullie de zelfstandige bewoners?
Wie doet dit en op welke gronden?
- Wat werkt wel/niet qua combinatie op basis van jouw ervaring? Waarom?
- Waar letten jullie specifiek op bij deze selectie?
- Wat is de **verhouding** tussen dragende en begeleide bewoners?
- Wat voor afspraken maken jullie met de zelfstandige bewoners om daar te mogen wonen?
- Hoe worden deze afspraken nageleefd?

Sociale cohesie

- Bent u bekend met de term **sociale cohesie**? Wat verstaat u hieronder?
- Wat is ervoor nodig om sociale cohesie te creëren binnen de complexen?
- Wat wordt er gedaan op het gebied van **verbinding** of de **opbouw van contact** tussen bewoners binnen het gebouw of gemeenschap?
- Op welke manieren wordt ervoor gezorgd dat de begeleide bewoners onderdeel worden van het gebouw waarin zij geplaatst worden?
- Hoe proberen jullie ontmoeting te realiseren?
- Hoe stimuleren jullie participatie onder bewoners?

- Hoe ziet het **sociale netwerk** eruit van jullie bewoners?
- Hoe zien jullie dit? / waar baseren jullie dit op?
- Is deze denk je **veranderd** sinds zij hier zijn komen wonen?
- Op wat voor manier denken jullie dat bewoners zichzelf hebben kunnen ontwikkelen?

Afsluiting

- Belemmerende/faciliterende factoren

Bijlage 5: Toestemmingsformulier

Onderzoek over gemengd wonen onder jongeren en studenten

Mijn naam is Pascale Rimmelzwaan en in opdracht voor de SSH doe ik onderzoek naar gemengd wonen. Dit is tegelijkertijd mijn afstudeeronderzoek voor de Master Human Geography. Ik zal gaan onderzoeken hoe gemengde woonvormen kunnen bijdragen aan sociale cohesie binnen wooncomplexen. Voor dit onderzoek organiseer ik interviews met jongeren, 'Goeie Buren' en andere woningcorporaties zodat zij hun ervaringen in hun eigen woorden kunnen vertellen.

Ik begrijp dat jij aan dit onderzoek wil deelnemen. Om zeker te weten dat je vrijwillig aan het onderzoek deelneemt, vragen ik je dit met het ondertekenen van dit formulier te bevestigen. Je kunt op elk moment alsnog stoppen met het onderzoek. Daarnaast ben je niet verplicht vragen te beantwoorden als je dit niet wil. Mocht je vragen hebben dan kun je deze altijd stellen.

Met jouw toestemming neem ik het interview op met mijn telefoon. Ik gebruik deze opnamen om de onderzoeksresultaten uit te werken in een onderzoeksverslag welke ik zal delen met de SSH, de Universiteit Utrecht en participanten van het onderzoek. Ik gebruik hiervoor quotes van jou of van andere deelnemers aan het onderzoek. Ik zal geen namen noemen en geen herleidbare persoonlijke kenmerken gebruiken. Zo zorg ik ervoor dat jij volledig anoniem blijft.

Ik ben je dankbaar voor je deelname aan het onderzoek. Door onderstaande punten in te vullen en te ondertekenen, bevestig je dat je hebt begrepen wat het inhoudt en dat je hier vrijwillig aan deelneemt.

Door het aankruisen van de hokjes en het ondertekenen van dit formulier, bevestig ik het volgende:

Ik heb het toestemmingsformulier over deelname aan het onderzoek gelezen en begrepen.

- Ik begrijp dat ik op elk moment tijdens, voor of na het onderzoek vragen kan stellen over alle onderdelen van het onderzoek.
- Ik geef toestemming om het interview op te nemen (audio).
- Ik begrijp dat de audio opnamen letterlijk worden getranscribeerd (uitgeschreven) en dat alle herleidbare informatie verwijderd wordt.
- Ik begrijp dat mijn naam niet wordt gebruikt binnen dit onderzoek.
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname aan het onderzoek.

Handtekening respondent .....

Naam .....

Datum.....